

TEATER

N° 7

OKTOOBER

1936

PHILIPS RONDO

KVALITEET-RAADIO

Võttes tarvitusele uuesti modelleeritud ja konstrueeritud üksikosad, šassii, valjuhääldaja ja kasti on PHILIPS rikkalikke kogemusi kasutades osanud lõplikult lahendada ringhäälingute vastuvõtu heliprobleemi. Täiuslik helikvaliteet „stereofooniline ülekanne“ on PHILIPS Rondo tüüp 695 juures hiilgavalt läbi viidud

Hind Kr. 325.—

Järelmaksuga 7 kuud Kr. 48.25
 .. 10 .. Kr. 34.50
 .. 13 .. Kr. 27.—

- ADAPTOVISOR SKAALA
- REGULEERITAV SELEKTIIVSUS
- NÄHTAV JA KÖLATU HÄÄLESTUS
- KIIRHÄÄLESTUS AUTOMAATSE PEENREGULEERIMISEGA
- SUUR ERILISE KONSTRUKTSIOONIGA VALJUHÄÄLDAJA
- VÕRGU ANTENNI AUTOMAATNE LÜLITAJA

PHILIPS - MAAILMA SUURIMAD RAADIOTEHASED

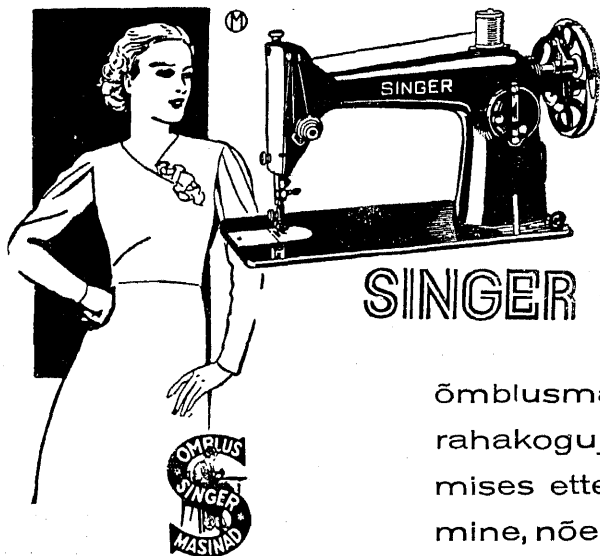
J. ZIMMERMAN & J. MÖLDER

KAUBANDUSE KONTOR

TALLINN, EESTI (ESTONIA)

AIA 5

Ameerika „AUBURN & CORD“, „WILLYS“ ja „NASH“ sõiduaautosid, Ameerika „GRAMM“ ja „MAN“ veoautosid, bensiini-, toorõli- ja puugaasikuttega, „PHOENIX“ ja „BATA“ autokummisid, „VARTA“ akumulaatoreid, autoosi, õlisid, kirjutusmasinaid, raadioaparaate

SINGER

*Õmmelge
elektriga*

õmblusmasin osutub tõeliseks rahakogujaks. Ise majapidamises ettetulevaid töid (õmblemine, nõelumine, tikkimine, lapimine, käsitööd jne.) tehes hoiate palju kokku ja masin ise on ruttu tasutud

Teatrisõbrad celistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Moodsa äri sisustuses valitseb
klaas ja metall

Kui Te soovite uuendada oma äri sisustust või vaateaknaid, Teil tarvitseb
vaid telefoneerida või kirjutada

A/s. FRANKONIALE.

Teile tuleb kohale vilunud rakenduskunstnik, sisustustehnik või arhitekt,
kellega võite nõu pidada.

A/s. FRANKONIAL,

suurimal klaasi eriäriil Eestis,

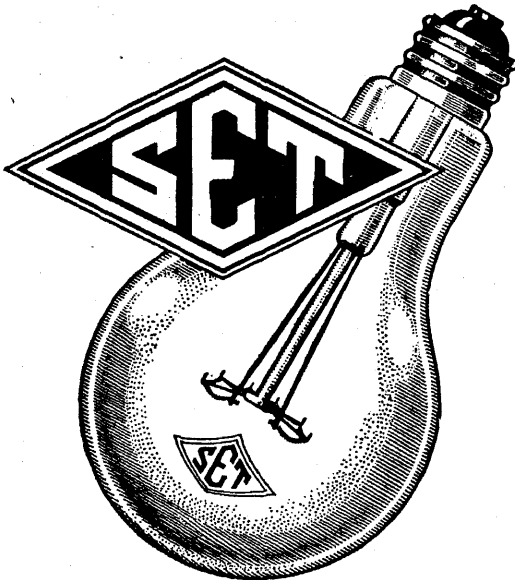
on eritöökojad klaasi töötlemiseks ja klaas-metall-puu-ehitusteks.

Peakontor: Pärnu m. 29, Tallinn, tel. 463-36 ja 469-07

Peegli-tööstus: Raua t. 38, " 303-97

Mehaanika-töökoda: Hobuse t. 12, " 439-31

Kauplus: Pärnu m. 41, Tallinn, " 463-37.

Vähese
raha eest
palju
valgust!

Mart Raud

Publik nõuab osa!

Teoorias, nagu teame, on teatrikunsti kollektiivses loomingus publikule alati osa antud. Näitlejad pole end kunagi kuulutanud lindudeks, kes laulavad ainult enda rõõmuks, vaid nad on alati kas otse või eestkõnelejate kaudu tunnistanud, et nende paljupäine partner pöranda ja rõdude hämaruses on asendamatu kaaslooja igal etendusel. Oleme kuulda saanud, et niisama endastmõistetavalt kui publik sumiseb arvustavaid märkusi etenduse kohta, sosistavat näitlejad teispool eesriiet kritiseeringuid ka selle kohta, kuidas publik kasutab oma pääsmega lunastatud vaataja-kohustusi. Vahest tunduvat näitlejaile, et publik all saalis on külm ja tumm kui öine paemurd. Aga teinekord see jälle olevat tähelepanelikult heatahtlik nagu siiras sõber kunagi.

Kuid siiski — allakirjutanud publiklane on oma kümnete tuhandete kolleegade rahutust suminast põiminud moraalse volituse selleks, et nõuda publikule senistest statistisooritustest kübekegi kandvamat osa.

Tahaksime olla vahest ka pisut Hamletid ja mitte alati ainult hauakaevajad! sumiseb publik.

Kõiki teatrikunsti erialasid aina hellitab edu — direktorid seljatavad kriise, dramaturgid koostavad uusi ismide retsepte, autorid ja dramatiseerijad harivad kunstikauguse ja eluläheduse piiril uudismaid, lavastajad taltsutavad tähti ja elustavad ansambli, dekoraatorid projekteerivad, lavad pöörlevad, kassad kosuvad ja näitlejad, kui arvustus on olnud neile ebameeldiv, levitavad oma edasikaebused eetrisse.

Ainult meie, publiklaste hulga, osa on jäänud kõigi muude eduvõitude kõrval vanasse „Kroonu onu“ aegsesse raami — tohime vaid toita kassat, hoida kõha ja plaksutada pihupesi. Vilistadagi pole viisakas. Munaga visata oleks lausa skan-

daal. Ja kui me midagi ütelda tahame, siis selleks pole ühtki võimalust. Politsei istub igal etendusel.

Laval taltsutatakse tähti ja elustatakse ansambli, aga all saalis on statistide suu hoopis suletud. Ainult kolm-neli priimadon'i — arvustajad — kõnelevad meie kõigi eest. Kõnelevad volitusteta, püsivad oma positsioonil vähimagi lugupidamiseta demokraatiast, mis ometi ju olevat kogu meie rahvasterviku kõige kandvam tugi-puu.

Meie, s. o. publiku, paljupalgelisest tarkusest ei hooli nad üldse midagi. Ei tee väljagi. Eks ole nähtud, kuidas nemad oma solistitooniga on tõstnud kõige kõrgemasse võidumasti mõnegi tüki, aga meie oleme jätnud selle asja etenduskordade normaalardeeli keskmistele pulkadele peatama. Ja teinekord on nad tahtnud mõne näitemängu või koguni kogu liigi-laadi kohe esietenduselt kolikambri-se kirjutada, aga meie oleme seda väsimata vaatamas käinud.

Ent nemad, s. t. arvustajad, on kaugel sellest, et niigi erinevate maitsekallakute ilmsiks tulles tõsta üles oma usaldusküsimust. Nemad on ju endastmõistetavalt asjatundjad ja nad ei vaja meie volitust. Ja kui nad vahest märkavadki, et ühine keel nende ja meie vahel on häälest ära, siis nad ei taha timmida endid, vaid meelsamini hakkavad arvustama meid. Ütlevad, et meie polevat küllalt haritud, et olla teatripublik — meie eelistavat eba-väärtusi, naervat labasusi, mida peaks olema piinlik vaadata, ja seal, kus oleks õige muata, me nuuskavat vedelat nina kõige siiramas sentimentaalsuses.

Teooriais meie, publiklased, omame küllaltki tähtsust, aga tegelikult läheme korda ainult kassameistrile. Etenduse sisu ja suuna ning teose ja selle lavalise teostuse suhtes oleme kõige muu edu kõrval unustatud nii vaikivasse olekusse, et muudkui osta pilet ja pea suu. Eesti

teatri ajalugu lükib peatükke ilma et keegi katsumaks kobada ka meie südameid ja neere.

Aga mis siis, kui me korraga õige rahutult sumisema hakkame ja ütleme, et — härrad direktorid, meie nõuame osa! Et meie tahame olla pisut aktiivsem tegur teatrikunstis kollektiivses loomingu ja et ka meie paljupalgeline nägu tahab tasapisi minna ajalukku!

Ärge arvake, et see on hoopis võimatu. Kui me kohe etenduse ajal ja täie häälega hakkaksime aktiivseks ja ajalukku minema, siis muidugi oleks asi arust ära. Aga loodetavasti leidub meie eneseavaldusi ka vastuvõetavamaid võimalusi.

Tuletagem meele, et kadunud Raamataasta puhul korraldati kirjandusehuvilise üldsuse ringis mitu avaldatud ja avaldamata ankeeti, mis avastasid huvitavaid ja mitmeti arvesse võetavaid mõtteid.

Ja kui Eesti kunst käis Moskvas, siis Adamson-Erik tõi seal kaasa mapitäie mõtteid — igal näituse vaatajal oli lastud ära ütelda, mis ta asjast arvab.

Kas oleks võimatu samal kombel kord häält lasta tõsta ka teatripublikul? Vist mitte.

Või peaksime arvama säärase ürituse

ülearuseks? Vaevalt sedagi. Sest pole raske uskuda, et publiklaste nimetu ning siiras hinnang etenduse kohta, nende suhtumine teatri üldsusele, etendatavale teosele jne. peaks olema ülimalt huvitav vaatluse aine kõigile, kes rühivad aktiivselt lavaloomingu töömail. Lavastajad ja näitlejad on arvatavasti nii mõnigi kord etenduselt uulitsale valguva publiku sõnade suminas kõrvu teritanud. Ja kui nüüd mitte paljaks pidada mõningaid ettevalmistusi selleks, et publiku sumin, nii esimeste kui ka viimsete ridade rõõm ja laitus, koguneks süstemaatiliselt esitatud küsimuste vastustena teatritesikusse asetatud laekasse, siis, ma usun, et näiteks tuntud posteljon*) Priit Põldroos roogiks seda kirjakasti päris põneva huviga. Ei ole sugugi võimatu, et sel kombel saabuvate sõnumike hulgas võiks leiduda nii mõndki üsna selge peegli taolist, kus etendus võib end huvitatult vaadelda ja mis näitab ehk üht-teist õpetlikkugi. Ja kindlasti huvitaks ka publikut ennast, kui ta mingi kokkuvõttena kätte saaks oma arvamiste sisulise keskmise.

Loodan päris tõsiselt, et meil saali ja lava vahel nii otsene kontakt sisse liilitatakse.

Osvald Tooming

Maalava päevaprobleeme

Sügis läheneb, ja pakiliste hooajate tööde kaelast langemisega ja pikade öhtute tulekuga algab ka maalavadel hooaeg. Pidud on jäänud paljude maaorganisatsioonide ainukeseks tegevusväljaks, peale pidude ei korraldata midagi. Piduõhtud on maarahvale, nii noortele kui vanadelegi, peamiseks kultuuriliseks ajaviitevahendiks — kui suurel määral kusagil, see oleneb kohapealsetest juhtivatest jõududest, nende töötantest ja maitsest. 99% piduõhtud koosnevad näidendist ja tantsust. Tantsu rütmilisi liigutusi tunnevad viimsedki võsainimeste suguharud Aafrikast, tantsuks pole vaja kultuuri. Nii jääb maarahva ainukeseks kunstilis-kultuuriliseks ajaviitevahendiks näidend. Teame, missugust osa mängis kommejanditegemine ärkamisajal, millal väikesed ruumid ei suutnud mahutada kokkuvoolavat rahvas ja millal rahvas elas tükiga kaasa, kuigi nüüdisaja inimesele sellekordsed lavastused ei suudaks

pakkuda midagi peale üleoleva muige esilekutsumise. Momendil on huvi maal omade tegelaste mängu vastu langenud, tullakse pahatihti ainult tantsuks ja pidudelt lahkumise „jagamiseajaks“.

Pole raske otsida rahva võõrdumise põhjusi omade tegelaste etendusilt. Kui maapidule tuleb kokku ainult kümmekond inimest ja kui on juhtunud sedagi, et näidend publiku puudumisel jäetakse ära, siis ei kriipsuta see veel alla maainimeste loidust ja ükskõiksust teatri, üldisemas mõttes kunsti ja kultuuri, vastu. Vastuoksa: see näitab, et maapublik on muutunud teadlikumaks ja nõudlikumaks, et teda ei rahulda enam ei palagan ega mõtetu tiritammekasvatamine laval, vaid et nõutakse tõsiselt mängu, nõutakse elamusipakkuvat lavastust. Parimaks tõenduseks eelöeldule on pikad rah-

*) Vt. „Teater“ nr. 3 1936, J. Tõnopa „Põldroosil on juubel!“

vasabad Draamastuudio rändetenduste kassa taga. Maal muidu tundmatu pileтите eelmüük leiab tihtilugu elavat kasutamist ja on juhtunud, et eelmüügil saal on välja müüdnud. Maalavade juhtivad jõud on ammu taibanud rändetenduste halvavat mõju oma lavale ja on avaldanud protesti, millest, loomulikult, võime minna päevakorras edasi pikemalt peatumata.

Kahtlemata on Draamastuudio etendused, pakkudes publikule head mängu ja enamikus ka häid tükke, mõjunud kasvatavalt maapubliku maitsele ja on muutnud viimase ka nõudlikumaks. Maal annab otsida inimest, kes vähegi tunneb huvi teatri vastu ja poleks käinud Draamastuudio mõnel etendusel. Käiakse koos kümnete kilomeetrite tagant ja koju tagasi minnes leitakse, et omaküla mehed ei suuda pakkuda peaaegu midagi, et nad on ajast maha jäänud. Publiku maitse ja nõudmised on jõudnud lavast ette ja kultuuritegelaste päevaülesandeks on lava rahvale järele toomine, teiste sõnadega: lavastuste taseme nii kõrgele viimine, et nad suudaksid pakkuda illusiooni, kunstilist elamust.

Missuguste puuduste all kannatab maalava?

Kus midagi logiseb, seal peab olema logisemiseks põhjusi. Maalavade juures on puudused niivõrd silmatorkavad, et ei paku suuri raskusi nende eritelemine.

Valusaimaks küsimuseks nii kutselises kui ka asjaarmastajate teatris on repertuaariküsimus. Kutselistele ei valmista see küsimus peavalu, sest neil on võimalusi lavale tuua iga tükk, küsimus seisab ainult selles, kas see publikule meeldib, kas see läbi lööb, kas see kassat teeb. Niisiis on esikohal väärtuse küsimus, mis tihti küll seisab publiku maitse jälgimises. Maalavadel on eeltingimused veidi teisugused. Mitte väärtust ei vaadata kui määravat tegurit, vaid hoopis lavastuse kergus, dekoratsioonide lihtsust ja tegelaste arvu. Mõnigi hea tükk on jäänud mängimata selle tõttu, et igas vaatuses on uus dekoratsioon, mõnigi hea asi on saadetud laenukogule tagasi, sest naised või mehed on tegelaste nimekirjas mõne võrra rohkem kui küllast või alevist on võimalik hankida. Kui palju on võimalik välja panna naistegelasi ja kui palju mehi, see on juhile täpselt teada. Tean juhtumeid, kus raamatut ei hakatud lugemagi, kuna seal oli üks naistegelane rohkem kui näitejuhi käes olevas kohalike jõudude nimekirjas.

Palju raskemaks kaalukeeks tegelaste arvust on dekoratsioonid, kostüümid. On mängitud „Ordumeistreid“

maha harilikes kodukalevist riietes, kuid et seal ei saa olla juttu õige illusiooni tekkimisest, on arusaadav. Nii ei pääse paremad lavateosed sageli maalavadele puhtehnilistel põhjustel. Paratamatult tuleb piirduda n.-n. maalavatükkidega ning lugu selles maailmas on palju halvem kui üldiselt arvatakse. Häid rahvatükke, mida maalavadel annaks mängida lavastuse lihtsuse ja tüüpide tuttavlikkuse poolest, on meil äärmiselt vähe. Ärgu tuldaugu jutuga, et maalavad nõuavad ainult tühiseid janditamisi ja pillerkaaritamisi. „Mikumärdi“, „Vaesemehe ututall“, „Väimehed“, „President Nuiatust“ j. t. paremad tükkid on läinud sadu ja sadu kordi maalavadel ja lähevad veelgi, rääkimata vanameister Kitzbergi „Tuulte pöörisest“, „Libahundist“ ja teistest, mis on sõna tõsiselt läbi leierdatud. Kui ülaltoodud juhulikult võetud tükke lisa veel paarikümmend lavateost, siis on näpud põhjas heade rahvatükkide pagasis. Kas jätkub paarikümnest tükist maalavadele? Kui palju on meil seltses maal ja kui palju korraldatakse piduõhtuid, ning mõnekümne tükiga loodetakse täita nõudmist! Keskpärased asjad on läbi mängitud, paremateni ei küüni jõud ja paratamatult sirutatakse käsi allpool keskmist tasapinda olevate tükke järele. On naljakas heita ette külanäitejuhile, kui ta valib mängitavaks tükiks mõne „Sulaspoisi südameraasukese“ või „Kiki ja Malli“, kui leidub haritud ja loodetavasti maitsega inimesi, kes sellaseid asju kirjutavad, ja kirjastusi, kes neid kirjastavad ja levitavad. Kumb on siin suurem patustaja, kas väikese haridusliku tasemega maanäitejuht, kes tihti parema puudumisel valib halva tüki, või autor, kes sellase labasuse maailma on soperdanud? Poleks ülligne, kui kord kutsutaks kokku kõik meie „rahvatükkide“ autorid ja kirjastajad ning peetaks neile loenguid südame-tunnistusest, kohusetundest, eetikast ja sündsusest.

Peame imestama ja andma au maanäitejuhtade tahtele üldse mängida ja vaeva näha olukorras, mis on maksev praegu. Tasu pole lootatav mingisugust, söimata võib teinekord saada, ja hoolimata kõigest käiakse paljude kilomeetrite kauguselt proovidel, raisatakse kallist tööaega, ja mängida tuleb mittemilleski. On kohti, kus puudub alatine lava ja enne pidu algust kopsitakse kuhugi tarenurka või kooliklassi laudadest pukkidel seisev lavasarnane ehitus. Mängijad ise on väga hästi teadlikud puudustest, mis lavastusel on, neile valmistavad kõige enam piina lava väiksus, viletsus ja dekoratsioonide ning kostüümide puudus. Seltselaval ja sellases puudulikus kestas

mängimine on palju raskem korralikult dekoreeritud laval ja vastavas riietuses mängimisest. Näitlejal on õiges miljöös palju kergem elada oma osasse ja mängida õiget mängu. Maalavadel tuleb mõnikord olla ettevaatlik, et kingakonts ei vaju läbi lavapõranda pragudest — kui palju sellases „elukardetavas“ keskkonnas jääb aega mängimiseks, n.-n. eneseunustamiseks?

Oleme teadlikud puudustest, mis on üldised maalavastuste juures. Osasid ei tunta, oodatakse etteütleja jõudmist mängi-

Troonil oskab iga teine istuda, aga mängida kofanarri, selleks on aru vaja. Kust võtta igale inimesele aru, kes tahab narriks saada!

A. H. Tammsaare — „KUNINGAL ON KÜLM“

„KUNINGAL ON KÜLM“
A. H. Tammsaare näidend
Draamastudio teatris

Lavastus — R. Tarmo
Dekoratsioonid — P. Raudvee
Ülal vasemal autor

jaile järele (viimane tavaliselt käib ühe lehekülje võrra järel nagu üleskeeramata kell), ja peaasi: puudub mängus ühtlus, puudub näitejuhi tasandav käsi. Vähe on häid näitejuhte maal, vähe on neid üldse, ja proovidel igauks seab ennast ja oma osa oma heaksarvamise järgi. Igauks k o b a b i s e ja mis ime siis, et koosmäng jätab enam kui soovida, kuna massistseenid sajaprotsendiliselt ebaõnnestuvad. Seda teatakse väga hästi ja hoidutakse mängudest, kus korruga tuleb lavale juba enam kui kümme inimest. Kümme on juba kurjast. Kellele visata kivi, et igas keskses pole olemas näitejuhti?

Elukutselised teatrid siplevad kassas nagu kanad takus ja kipuvad töötama puudujääkidega. Riik toetagu ja aidaku. Majandusliku olukorra poolt on maalavad mitukümmend korda raskemas seisukorras. Oleks raha, nii mõnigi asi oleks maal teisiti. Siis oleksid eeskujulikud lavad, head dekoratsioonid, ilusad kostüümid ja peetaks kursusi. Sisestulekud pidudest kuivavad iga aastaga kokku, ja sellelki puhaskasust, mis kuidagi suudetakse suurte kokkuhoidudega välja pigistada, neelab omakorda suure tüki omavalitsustele maksetav lõbustusmaks. 20% läheb mitte millegi eest. Maa ainuke kultuuriline ajaviide on maksualune, ja jääb mulje, nagu tahetaks sedagi vähest välja suretada. Oleme harjunud sellega, et linnateatreile kui kultuuri ja kunsti edendajaile maksetakse juure, ja toetuste äravõtmise korral saaksime kuulda kogu avaliku arvamise hädakisa. Et maa vastavat instantsi, maalava, maksustatakse, see millegipärast leitakse olevat aga loomulik.

Mis teha?

Peaks olema vaidlusteta selge, et näitekunst maal on õigustatud nõudma senisest suuremat tähelepanu, et temale, kui peaaegu ainukesele maarahva ajaviite- ja ka kasvatamistegurile, peaks võimaldatama lahendam äraelamine.

Repertuaariküsimust on sõelatud palju ja tihti, on manatud ja hurjutatud meie „rahvatükkide“ fabritseerijaid, kuid see on näidanud samu tagajärgi kui muusikamehendirigendi vaevanägemine konnadele ilusama laulu õpetamisega. Õpetas ja õpetas, löi takti ja korraldas tenoreid ja basse, aga konnad lasksid ikka vanas noodis ja vanas kooris edasi. Ootame ära Estonia näidenditevõistluse, ehk pudeneb sealgi midagi ka maarahva lauale. Viimane aasta oli repertuaariküsimuses eriti nigel, sest ei tulnud juure ainustki vastuvõetavat näidendit.

Et maalavad pääseksid välja „tehnilisest“ raudvõrust, et nad võiksid võtta mängukavasse ka näidendeid, milles on nõutavad kostüümid, milleks ei sobi igapäevased riietused, ja milles on vajalised dekoratsioonid õige meeleolu loomiseks, selleks peab leitama teid. Sobivaimaks mooduseks oleks maakondlike keskklaenukogude moodustamine. Laenukogu asuks maakonnalinna ja seal oleks maalavadel väikese tasu eest võimalik hankida mitmesuguseid hädavajalisemaid kostüüme. Dekoratsioonide puudusest pääsemiseks ja näitlejate õige jumestamise eest hoolitsemiseks võiks korraldada dekoratorite ja jumestamise kursusi. Peaaegu igas keskkuses leidub mõni andekam tegelane, kel on eeldusi pintsli ja jumestamispulga käsitamiseks. Neid tuleks arendada, anda neile eelteadmisi ja oskusi lavastusliku külje väljaehitamiseks ja jumestamise teel ilmete ja iseloomude avaldamiseks.

Väga moes on maal juba paar viimast aastat näitekursused. Osavõtt on igal pool ülielav ja nõudmine instruktorite järgi suurem kui suudetakse neid anda. Eeltellimised kursuste juhatajate saamiseks ulatuvad juba üle kuue kuu ette. Ei saa salata sellaste kursuste suurt kasu mänguuskuse tõstmisel, kuid hoopis vajalisem oleks näitejuhtide ettevalmistamine. Hea juht võib koha peal palju korda saata. Ei oleks halb korraldada kord ka näitejuhtide kursused, ütleme maakondlikus ulatuses. Kursused peaksid tingimata olema pikemad kui ühe- või kahepäevased, ja peaks leitama abinõusid selleks, kas või toetuste maksmise näol kursustest osavõtjale, et igast organisatsioonist, kus tegeldakse näitekunstiga, vähimalt üks inimene tuleks kursusele. Teadlikust näitejuhist koha peal on palju suurem kasu kui nädalasest näitekursusest. Näitejuht on oma inimeste juures, ta töötab nendega pidevalt, ta tunneb ja teab ümbruskonna tegelasi ja inimesi. Aegajalt, kas või iga aasta, tuleks pidamisele näitejuhtide täiendamiskursused. Nii tooksime elu ja liikumist maalavadele, sest kursused läbi teinud tegelane haarab asjast innuga kinni. Ja tal on nüüd ka teadmisi ja oskusi, ta võib midagi, ta pole enam niisama tume kui iga teine kohapealne tegelane.

On põhimõtteline küsimus: kas ei või jah? Kas tahame, et maateater, küllalava, oleks elujõuline ja kunstipärane, või mitte? Kui jah, siis peame tegema maalavade soodustamiseks ja edendamiseks midagi, sest jätta teda täiesti enda hoole tähendab publiku ja lava vahel haigutava kuristiku laiemale kiskumist. Suurem osa

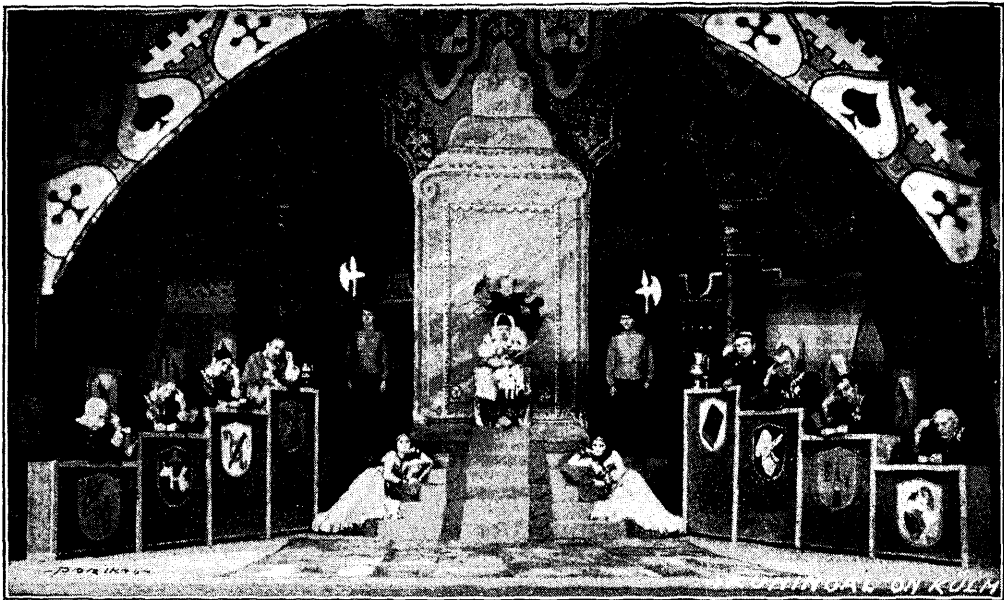
Narr: Just nii! Kuningas rahva kukil, naine kuninga kukil.

Kuningas: Narr, ära naera, naist kanda pole sugugi nii kerge ja lõbus.

Narr: Arvad sa, vend kuningas, et rahval on kerge ja lõbus sind kanda?

A. H. Tammsaare —
„KUNINGAL ON KÜLM“

rahvast elab maal ja sel ometi on õigus nõuda, et toetused ja soodustused ei saaks osaks mitte ainult linnakodanikele. Peekonipreemiaist üksi on maale vähe, ka maainimestel on kunstijanaline ja kultuurihuviline hing.

A. H. Tammsaare näidend
 „KUNINGAL ON KÜLM“
 Draamastudios

Lavastus — R. Tarmo
 Dekoratsioonid — P. Raudvee
 Pildid stseeni vaatusest

*

Kuningas (nukralt): Kui on rahval häda, siis leiate ikka abi, olgu kõnede, mängude, söömingute, joomingute, paraadide ja rongikäikude korraldamisega või vanglate laiendamise ja tapakirve teritamisega, aga kui kuningas teilt abi palub, siis peab ta tühjalt ära minema

Paul Pinna

Näitleja loomingust

Sõnalavastuse näitleja loomingu algeline tõde põhjeneb, teadagi, näitekirjaniku mõttekujudest elava kuju voolimisel ja talle hinge andmisel. See on lavakunsti „abc“. Et seda teostada, peab näitlejal olema palju eeldusi — peamiselt a n n e. Ande väljaarenemiseks on vaja eelharidust ja palju töötamist eriliste lavakunsti nõuete põhimõtete järgi. See kõik on selge igale algajale. Seda kõike vajab näitleja, et oma hingelisile väljendusile juhtmeid anda ja oma keha panna kõnelema. Nendest tehnilistest abinõudest ja juhtmeist on õpetatud stuudiois, räägitud seminaripäevil ja veel rohkem kirjutatud. Alles hiljuti ilmus meie ajakirjas „Teater“ väga õpetlik artikkel — eriti meie nooremale generatsioonile — tööst ja andest. Selles artiklis autor tõstab domineerivale kohale töö. Andekus ei olevat veel kõik, vaid püsivaimaks aluseks olevat ikkagi „ennastsalgav töö“. Kohati rõhutab artikli autor täie õigusega teatud üksikasju ja abinõusid, mida võib suure poolehoiuga tervitada ja mida iga

näitleja tohib oma loominguks ja tööle suurima kasuga rakendada. Üldiselt: töö. Kes võikski selle vastu väelda või kes võiks kahelda, et see on vajaline kui õilis tegur, ja kes võiks süüdistada inimest, kui ta tahab tööd teha ja teebki? Mitte töö vastu ärgu olgu sihitud minu käesolev veste näitleja loomingust. Ma tahtsin ainult mõlgutada mõtteid ande ja töö võimiste piiride üle.

Meie eesti teatri kunstilised nõuded on ammu juba üle kasvanud vanadest lavavõtetest, tehnikast ja väljendusviisidest. See üleminek ei teostunud mõne aasta jooksul, selleks on vajatud aastakümneid. Ma kõnelen eesti teatri näitleja esinemise tehnika evolutsioonist, silmas pidades „vana Estonia“ mängu stiili ehk vormi, võrreldes meie praeguste lavadega. Kui algasin oma tegevust „vanas Estonias“ asjaarmastajana ja hiljem kutselisena, domineeris draamas romantism ja realism. Need mõlemad voolud nõudsid äärmist mängu. Kui juba sentimentaalsus, siis ärgu väljendatagu seda „läbi lille“, ja kui realism, siis

A. H. Tammsaare näidend
 „KUNINGAL ON KÜLM“
 Draamastuudios

Lavastus — R. Tarmo
 Dekoratsioonid — P. Raudvee

*

Emma (Mari Möldre) ja ta tütar Angela (Reet Aarma), kes ei tea, mis on õli ja värv, mis puuder ja pummat, kel pole ahelaid kaelas nagu kurjategijal, võrusid käsivarres nagu mõrtsukal, rõngaid kõrvas või ninas nagu tigelal härjal

mängi, kuni jätkub jõudu. Kui Othello mind laval kähgistas (ma mängisin Jaagot), siis tuli jõudu pingutada, et põrandalt uuesti jalule tõusta.

Nii oli see lõpuks igal pool, sest mängiti kõigepealt välismaa suurte näitlejate eeskujudel, oli ju lavaline traditsioon mängus kõik. Ja publik? Publik ülistas seda, kes tehnikas oli vilunuim ja väljendusviisilt kangeim. Muidugi, näitleja vajas tol ajal kõigepealt puht-l a v a n n e t. Ja neid kolosse oli. Ei olnud tööst tol ajal palju juttu — välja arvatud osa äraõppimine. Aga osa väljatöötamine meie tänapäevase mõiste järgi? Seda andis juba iseendast — suurele andele „Jumala viinamägi“ ja väiksem mees jäljendas oma suurt eelkäijat. Muidugi — leidis ka erandeid, nagu ikka, kuid üldmõiste näitleja loomingust koosnes vaid puht näitleja a n d e s t. Nii siirdus see lavavorm välismaalt üle ka meile. Kuid siis tulid: H. Sudermann, G. Hauptmann, H. Ibsen, ja ka meie hakkasime ise-seisvamaid lavavorme otsima. Nii on meie lavamängu tehnika otsimiste ja eksperimenteerimiste kaudu välja jõudnud tänapäeva mängu vormideni, mis muidugi erinevad suuresti endisist ja nõuavad sootuks teist juurepääsu osa tõlgitsemisele ja selle väljatöötamisele. Ja siit see uuema aja

nõue: tänapäeva lavakuju voolimine nõuab tööd, head ettevalmistamist. Kuid töö üksi ei anna veel seda lõplikku tulemust — siin lubatagu a n d e l e i k k a viimne sõna. Tänapäeval on sellest veel vähe, et näitleja „ennastsalgava töö“ tulemusena serveriib tehniliselt hiilgavalt väljatöötatud kuju, domineerivaks lõppkõusimuseks jääb ikkagi see: kas loodud kuju on ka u s u t a v? Siin ongi piir, kus lõpeb tehtud töö ning kus lõpptulemus peab otsustama, kas see töö oli kannud vilja või saadi vilja asemel tühi kest. Selle lõppakordi juures oligi näitlejal vaja esile tuua, kas tal oli tegemist oma s e m i s t e elamustega, mis suudavad loodava kuju inimestele nii lähedale tuua ja arusaadavaks teha, et näitleja elamused ja kujutatav inimenegi on u s u t a v a d, või oli see kuju ainult ilus nukk: hiilgavalt meisterdatud, aga ilma hingeta. Kui ta oli usutav, see kuju, siis oli tema loojal seda, mida me nimetame näitleja a n d e k s. Seda tulemust ei suuda me saavutada ainult tööga. Kui aga kuju oli ainult tööga loodud — ilusa, meisterliku nukuna —, siis oli tema loojal seda, mida me nimetame — tehniku l e i d l i k k u s e k s. Ega siis muidu ütle pealtvaataja nii mõnegi hästi läbiviidud kuju kohta, mida näitleja on

A. H. Tammsaare näidend „KUNINGAL ON KÜLM“ Draamastudio teatris
Lavastus — R. Tarmo, dekoratsioonid — P. Raudvee. Pildil stseen II vaatusest

mänginud viimisteldud tehnikaga, detailidesse süvenemisega ja autori kuju õigesti tõlgitsemisega, et „jah, see oli kõik väga hea, aga jättis külma kaks“, s. t. — ei olnud usutav. Ja vastuoksa: mõni noorem jõud, väiksemate tehniliste abinõudega, kel suurte staaride eeskujud võõrad ja kes vormi poolest jätab nii mõndki soovida, loob usutava kuju ja haarab publikut. Tema on samuti sitkelt töötanud nagu ülalmainitugi, kuid tema töö tegi usutavaks taanne. Nii on see töö mõiste õigupoolest kaunis relatiivne ja igaiüks peab sellega opereerima oma individuaalsuse kohaselt.

✦

Ebaõnnestunud esinemise põhjustab sageli asjaolu, et näitleja imetihti tahab esineda osades, mis tema individualiteedile on ebasobivad või, õigemini, pole viimasega kooskõlas. See on olnud varem ja on ka osalt tänapäeval nii. Olgugi et vanasti tegelaste puuduse tõttu tuli ühel näitlejal sooritada mitte ainult tema enda individualaalsusele vastavaid osi, vaid ka tema võimele sootuks vastupidiseid ja tema hingeelule võõraid. Tänapäeval on meil rohkem näitlejaid, seetõttu on kujunenud enam-vähem õige osade jaotus ja vaevalt pääseb näitleja esinema temale mitte vastavas osas. Kuid saab sageli kuulda näitlejalt endalt ütlust: „See pole minu osa — ma peaksin mängima seda osa, mida harjutab too näitleja.“ Imelikul kombel tahab

näitleja sageli mängida neid osi, mis temale individuaalselt ei vasta. Satub ta nüüsguse „miini“ otsa, siis on loomulik, et ta ei ole usutav, mängigu ta tehniliselt kui tahes hästi ja töötagu selle osa kallal kas või kuude kaupa. See „haignus“ — ebakohase osa tahtmine — on peaaegu igale näitlejale omane. Olen ise oma nooruspäevil vägagi tahtnud mängida „noori armastajaid“, kuid loodus oli mind juba noorelt määranud „karakter“-osadele. Hiljem tuli mul suur pettumus üle elada isegi „karakter“-osas, mis mulle näitas, et ei aita töö ega vaev — isegi anne ei päästa, kui ei saa osas olla usutav. Kadunud Karl Jungholz andis mulle A. Kitzbergi „Kauka Jumalas“ Mogri Märdi osa. Osa on tehniliselt mulle kohane, välja arvatud vahest „mulgi“ murrak, mis mulle on võõras ja ebasobiv. Siiski algas töö. Jah, töö sõna tõsisem mõttes. Sain luua tehniliselt õige kuju, olid isegi mõjuvad stseenid, kuid tulemus? Pettumus! Sest kõigest nendest voorustest hoolimata — ei olnud minu loodus kuju usutav. Ja kui ma hiljem nägin Treumundti Vanemuisest, siis vast taipasin ja nägin õiget ja usutavat Mogri Märti. Mulle meenub suur konfuus kadunud Juhan Parmiga. Juhan Parmil tuli aastal 1909 Venemaalt. Ta oli muusikaline kloun „vennaste Parmide“ trios. Nad olid tuntud artistid ja olid kogu Venemaa läbi reisinud. Parmi loobus tsirkuseelust ja — siirdudes kodumaale — tahtis end

pühendada teatritele. Vana Estonia vajas näitlejaid ja igaiüks oli teretulnu, kes sel alal nii või teisiti oli tegutsenud. Pealegi niisuguse staažiga artist! Oma suure koomiku rutiini peale vaatamata ei olnud ta aga üheski osas usutav. Jällegi korduv tõendus, miks ta oma koomiku-osi mängis vastumeelselt. Ta pidas neid osi alaväär-tuslikeks. Pöörane kiring oli tal mängida sootuks vastupidiseid osi. Näiteks: Parmile anti suur ja kandev koomiku-teenri osa naljamängus „Pöörane mõte“. Ta nõrdimus oli kirjeldamatu. Tema, staažiga näitleja — ja äkki teenri osa! Ei milgi tingimusel!! Harjutati parajasti üht teist, vene keelest tõlgitud ja laialt tuntud kirjaniku vürst Barjatinski komöödiat „Nablotski karjäär“. Hulk tegelasi — peamiselt aristokraatlikest ringkonnist. Olime sunnitud andma ühe pisitillukese osa J. Parmile, mille see suurima rõõmu ja meeleheaga vastu võttis, säravail silmil tähendades, et ainult niisugused osad kuuluvad tema repertuaari, sest too osa kujutas „salanõunikku, eksstsellentsi ja kindralit“ — kõike ühes isikus. Osa ise: 2 lehte. Muidugi ei olnud juba tema lavale ilmumine usutav — see ei olnud eksstsellents, see oli teener „Pöörasest mõttest“. Niisuguseid näiteid võiksin tuua oma praktikast tosinate viisi.

Järelikult võib näitleja kuju ebausutavuse jaotada kahte liiki: 1) kui näitlejale antakse, või ta ise tahab mängida, osa, mis

tema individualiteedile ja hingelistele omadustele ei vasta (kuid see ei tähenda veel kaugeltki, et tal pole näitleja annet); 2) kui näitleja oma individualiteedile vastava kuju vormib nõnda, et see lavalisest rutiinist, tehnikast, tahtmisest, tööst ja püüdest hoolimata pidevalt jätab pealtvaataja külmaks, sest et mäng ja kuju pole usutavad, siis pole see lavategelane näitleja, vaid lavatehnik, ja tema näitleja-anne on küsitav. Kui palju siin ükski pool on eriti tööd teinud oma osa kallal, see jääb individuaalseks asjaks.

✦

Need mõttemõlgutused töö ja ande kohta tulid mul peamiselt meele nüüd, millal meie elukutseline teater pühitseb oma 30-aastast olemasolu. Pilguga minevikus ja lahtiste silmadega olevikus, minu põhimõte on ikka olnud: a j a g a k a a s a s a m m u d a. Kõik edeneb ja omandab uusi vorme ning leiab uusi tõdesid.

Lõpuks tahtsin ka oma arvamist avaldada sellele ikka ja jälle uuesti korduvale sõnale „töö“, mis nii painavalt igas olukorras, igas variatsioonis „ninna kargab“, et tahtmata hakkad mõtlema — teater polegi enam näitekunst, vaid sunnitöö. Palun minust õigesti aru saada: tööd teeme kõik, kuid igauks oma moodi ja oma individuaalsete nõuete kohaselt. Kunstis on tähtis tulemus.

Ants Murakin

Õige ja kauni keele poole

2.

Mie teatri seisukohast olukorra praegune hetk tingib, et pealkirjas väljendatud küsimusele läheneksime kolmes järgus. Esimene järk viib meid otsekohe ja paratamatult autori keele juure. See ongi loomulik, sest õigupoolest autor peakski näitlejale juba valmilt panema sõnad suhu. Seda ta aga vaevalt küll teeb, sest meie autor ei ole kunagi ainult näitekirjanik puhtal kujul, kes oleks põhilikult tuttav mitte üksnes lava tehnilise küljega, vaid suudaks ka arvestada niihästi lavalise keele arusaadavuse ning kõlavuse kui ka näitleja ettekande-vahendiga, ta suuaparatuuriga — jah, koguni peaks silmas publiku füüsilist vastuvõttevõimet. Seepärast pääseb meie näitekirjaniku keel (nimelt keel!) teatrilavale ikkagi läbi dramaturgi või näitejuhi kohandava kurna. Teises järgus jõuaksime juba näitelava enese keeleni, kus autori keel (kui see on vajaline) on viilitud ja isegi ümber vormitud õi-

geks teatrikeeleks. Kolmas järk aga tohiks juba selle küsimuse lõpetada näitleja isikliku keele, tema hääldamise ja dialekti juures.*

Keeleliselt veel arenev, sellest oma puudusest pealegi teadlik teater jälgib igal võimalusel ahnelt, kuidas näitekirjanik oma mõtted on sõnastanud, see tähendab: jälgib seda autori keelt — ja näitleja, kes end oma emakeeles ei tunne olevat küllalt kodus (nagu endastmõistetavalt ka publik), otsib eeskujul ning abi enne kõike kirjaniku keelest. Seepärast, enne kui siirduda näitelavalise keele juure, peaks olema huvitav lähemalt vaadelda meie näitekirjaniku keelt nagu see praegu, meie omateatri virgumismomendil, esineb — ja peatuda selle juures pikemalt.

Mitte kergeks kammitsaks meie raamatule ja teatritele — võib-olla isearanis just viimasele — on meie noor ja seni veel mitte täiesti välja-

* Käesolev kirjutus ei puuduta näitleja diktsiooni, kui puhttehnilist ala.

kujunenud kirjakeel. Ei maksa seepärast ka kohe hellitada lootust, et juba lähimal ajal saaksime kindla ja viimisteldud lavalise keele. Kui meie juhtivate inimeste ringkonnist aga tihti kuulduv nurinat, et eesti kirjakeeles valitsevat paabelisegadus ja et meie keel tehtavat meelega raskeks igasuguste ümberparanduste läbi — siis ruttan kohe väitma, et see nurin on mõtlematu ja isegi naiivne. Alles paar-kolm aastakümnet ongi eesti keel võinud käia tõelist ja pidevamat arenemisteed, ei tea kui kaugele siis see peaks olema jõudnud, kui meist suuremate rahvaste keeleareng on jätnud selja taha juba sajandeid, minnes läbi kõigist neist keeletülidest ja näaklusist, mida elame üle meieigi praegu. Hoolimata lühikesest ajast on eesti keel saanud juba kultuurkeeleks ja hakkab just nüüd võtma kindlat vormi, kuigi sõna- ja lausevormides ei ole keskteed veel leitud. Seepärast oleks hädadohtlik praegu liiga pakilt ning uisapäisa meie kirjakeelt püüda suruda reeglisse, mida aasta paarikümne pärast kindlasti asendataks uutega — parematega. Küllalt selgesti tõendab seda eesti keele lühike ajalugu.

Agateistest küljest — see nurin väljastpoolt keeleparandajate ringe kehatub meid just nüüd huvi tundma meie keele vastu ning võtma meie keeleasja tõsisemalt. Tuntaksegi viimasel ajal siin pisut huvi, aga keelega käiakse meil ümber siiski veel hirmus pealiskaudselt, kui mitte ütelda: lausa säästmatu hooletusega. Meil on keeletegemine — isäranis meie keele suvvräänsuse-aastail — nagu mingi saatusepilke tõttu jäetud, kahjuks, mitte seevõrra keelemeeeste ja tugeva keelevaistuga kirjandustegelaste hoole kui just vastupidis: nagu oleks see meelega antud oma asjas küll agarate, aga pealiskaudsete ja keelevaistu-lagedate kirjameeste-käsitöölise kätte. Ja nüüd sepiteb ja kohendab meie noore keele, selle areneva taimelava, kallal innuga ja omamoodi nimelt mass-literatuur ja ajakirjandus. Isäranis just viimane ala on, julgen kindlasti ütelda, hädadohtlikem pind meie keeletaimelale, kuna ta on läbi ja läbi võlts, pealiskaudne ja oma valede keelevormide ning ebaloogilise lauseehitusega koguni ähvardavalt pealetükkiv. Pealegi mõjutab just ajakirjandus laiu hulki kõige rohkem, sest et seda alati ja kõikjal loetakse, kuna samasugune keelevigane massi toitev ilukirjandus pääseb siiski harvemini otseselt rahva silma alla. Vanade kultuurrahvaste juures, kus keel on juba ammu küps, ei ole see oht nii suur, seal võib mass-literatuur halvemal juhul endanada ehk üksnes tänavazargooni; meil aga, meie vähiklikus keeleuendusetuinas tehakse säärasest zargoonist kohe — rahvakeel.

On tavaline nähtus, et iga uuenduse puhul ilmub teatav liik liialdajaid, kes oma uuenduseõhinas kipuvad kas peenutsema või satuvad äärmusse. Haruldaset selgesti paistab see nähtus meie keeleuendusest. Aga sellest ei olekski palju halba siis, kui niisugune peenut-

semine oleks mehine ja lähtuks meie emakeele põhiloomust ning äärmusedki sünniksidi õieti ja teatava eesmärgi mõttes. Aastat kümme-viisteist tagasi valitsis ju meie kõrgemas kirjakeeles teatav tendents, olla äärmiselt õilis vormis ja väljenduses ning sõnavaralt uudne. Uuduse innus harrastasid meie poeedid isäranis kunstlikult loodud sõnu ja ka laenandeid soome keelest. Ja ega tohi keelduda mõõnmast: see tendents rikastas tublisti meie kirja- ja kõnekeelt uute keelendite poolest. Nüüd on keele arendamine meil pöördud enam rahvuslikule pinnale, ammutades keeleaardeid murrakuist, kuid harrastades suure hoolega ka tuletusvorme. Ja siin peitubki nüüd meie keeleuenduse suurim pahe: kirjamehed-käsitöölised ja emakeele hinge mitte küllalt mõistvad kirjanikud on end lasknud nakatada sellest tuletustõvest ja vorbivad nüüd umbropsu uusi ja mõttetuid vorme, nagu maksetaks neile selle eest tükiviisi. Sellele lisaks seltsib veel edev, naiselik peenutsemine, avastatud ja juureloodud keelendite labane jumaldamine ning nende vägivaldne poetamine valesti ja õigete asemele. Ohverdan siinkohal oma kirjutuse ruumi paarile näitele: vürdjasklik tuletusvorm on „surutis“, kui selle sõna all mõeldakse depressiooni; „surutis“ murraksõnana tähendab millestki välja surutud leent, või ka surumisel järelejäänud pära. Depressioon võib olla üksnes surve abstraktses mõttes. Meie mass-kirjanduse keelest on täiesti kadunud sõnad „ilus“, „kaunis“, „tore“ jne. — nende asemele on nüüd magestatuult pandud väljendid: „veetlev“, „võluv“, „hurmav“, järele mõtlemata, et need sõnad tähendavad hoopis muud ja kindlamat. Uhes meie suuremas ajalehes oli sõnum Austraalia uue pealinna Canberra kohta, et uhkesti ja suurejooneliselt ehitatud linn ei saavat elanikke: „veetlev“ linn ei meelitatav kedagi rannikut eemale kõrvemaale. Kuidas saab mingi asi olla veetlev, kui ta kedagi ei meelita?

Kõige hullem on see, et ka vanemad, soliidsed kirjamehed lasevad endid veedelda tuisupeade poolt leiutatud võltsidest keelendeist. Nii solvav kui see meie kirjanikele ongi kuulda, on see siiski, kahjuks, nõnda. Olen kaugel tah-test laiendada seda oma arvamist ka meie esmajärgulisile, tugeva keeleinstinktiga talentidele, aga ma ei saa jätta mainimata, et suur hulk meie autoreid, eriti noori, liiti veel neid, kes end on sidunud ajakirjandusega, tarvitab täiesti valesid keelevorme. Isäranis segi on nad paistanud meie emakeelse lause. Olen selle kohta juba varemgi mujal mõtteid avaldanud, sellepärast ei tahaks neid enam korrata. Selle asemel aga toon allpool rea konkreetseid näiteid.

Lavateose autor, s. o. meie näitekirjanik, samuti aga ka näidendi tõlkija, asudes tööle, võtab endale äärmiselt mitmekesise ja vastutusrikka ülesande. Kui seni meie lavakirjanikult on nõutud ikka ainult paremat näitelava tundmist ja suuremaid teadmisi lavatehnika suhtes,

siis nüüd tuleb sellele kõigele lisaks veel lavalise keele tundmine. Kõigepealt peab see meie oodatav lavaline keel küll olema õige ja puhas eesti keel. Olgugi et meie keele arenemise lõppjärguni kuulub kindlasti veel aastakümneid, millal keel siis end rikastab ja õilistab veel ainult edeneva kultuuriga sammu pidades — evib eesti keel siiski juba (nagu iga teinegi keel) ohtrasti kindlaid omapäraseid põhijooni, mida mööda kirjanikul tuleb vääramatult käia. Nende seast tähtsaimad on: eestipärane mõttekäik, eestimaigulised kõnekäänud ning väljendid ja eestipärane lause. Ei saa ütelda, et meie suuremategi kirjanike teoseist alati paistaks eestlasele liha ja verd mööda omane mõtetejärjestus. Üsna tihti peab mõne keerulisema lause, et sellest täiesti aru saada, ümber mõtlema teatavas vöörkeeles või sõnasõnalt sinna tagasi tõlkima. Sellega ei ole sugugi tahetud vihjata, et me ei tohiks kultuurseist keelist laenata sõnastusi abstraktsemate mõistete väljendamiseks (veel vähem tuleb mul pähe end segada kirjaniku stiilivärvingusse), vaid peame hoiduma lihtsamate, igapäevaste mõtete avaldamisel sattumast vööraste mõjude alla. Kõige rohkem patustavad siin küll paljud tõlkijad. Võiksin tuua konkreetse näite lähimastki ajast, kuidas kirjanik-tõlkija vene autori lause toob peaaegu sõnasõnalt oma emakeele ja arvustaja nimetab seda „vene vaimu“ edasiandmiseks. Sellena võib see küll ehk tunduda mõnele „veneage“ põlve inimesele või sellele, kes hästi mõistab vene keelt; meie noorim, vene keelt mitte oskaja publik aga näeb säärases lauses ainult veidrat „stiilipärli“. Tõlkimine on ühtlasi ka järelooming, sellepärast olgu tõlkija esimene mure oma töö vormida niisuguseks, nagu selle oleks loonud ka vööras autor, kui ta oleks oma teose kirjutanud meie emakeeles. Ei tohi vaid minna niikaugele, et Zeusist saaks Taara või Herkulesest — Suur Töll.

Veel halvem kui eestipärase mõttega on luugu selle meie n.-n. „rahvakeelega“. Siin on osa meie autoreid — ehkki mitte kaalukaid — rahvalise kõne harrastamises täiesti laskunud uulitsa- ja kasarmužargoonini. Kui „Mikumärdi“ meie teatrisse eluläbedase aine ja naturalistliku sõnastuse kaudu tõi ohtrasti moodsat jöhk-rust ja tüseda rahvakeele kõrval ka palju rõvedust, mille needuse all meie väikelavad veel praegu ja tulevikuski peavad ägama, — siis seesama „Mikumärdi“ hiilgab ometi rahvaliste kõnekäändude eeskujul loodud teravmeelsustega tänapäevases stiilis. „Mikumärdi“ autori jüngrid aga on oma „rahvakeelega“ läinud hoopis sohu ja rappa. Enamik meie noori vöistlusautoreid ja maalavade näidendiseppi lööb kraadepoiste-vaimukustega kohati lausa rekorde. Vähenöudlik publik kilkab ju igale labasele naljale kaasa, arvustamata, kas see nali on ette kantud ka tema lihast-verest sündinud keeles. Koguni vastupidi: poolharitud, vigase ale-vikeelega juba rikutud rahvas omandab aega-

RIINA REINIK

Annamirli osas operetis „LÖBUS TALUPOEG“

mööda ka linnamehest maanäidendi-autori völtsi ja väära keele. Kahjuks on enam kui üks suurteatergi oma repertuaarjatkuks etendatud „rahvatükkide“ kaudu kostitanud oma publikut säherduse žargooniohtra ja mõttelagedaist kõnekäändudest kubiseva „rahvakeelega“.

Leo Falli operett „LÖBUS TALUPOEG“ Estonias

Lavastus — A. Lüüdik, muusikajuht — V. Nerep, tantsud — E. Kubjas-Eskola, dekoratsioonid — A. Mõtus, kostüümid — K. Siim-Juse. Pildil I vaatuse lõppstseen

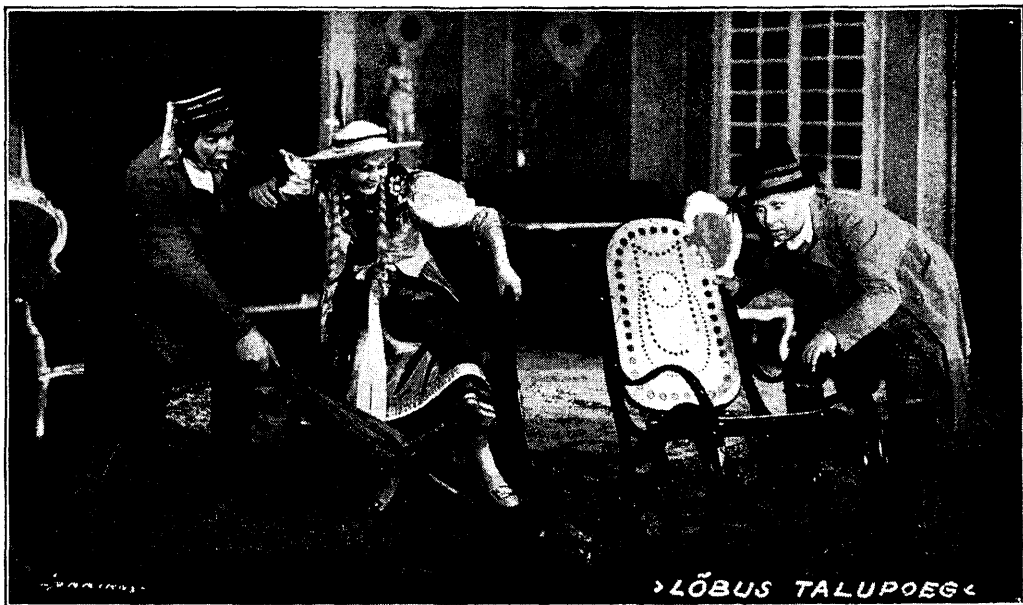
Kui siirduda lõppeks meie autorite lausehittu juure, torkab selles häirivalt silma liigne kartus germanistliku sõnapaigutuse pärast. Kui Noor-Eesti päevil meie saksapärase lause vormi ümber eesti mõttekäigule sobivamaks, ühtlasi taotelles lauses ka loogilisust ning mõtte selgust, — siis asetati esmajoones pikemas lauses verb lause lõpust võimalikult ettepoole, lähemas aga — objekt lause lõppu. Kuid viimase puhul tuli ikkagi arvestada ka lause mõttega, sest sagedasti ei ole ju kõne all olev asi ise nii tähtis kui tegevus, olukord või määr. Nüüdne kirjanikepölv on aga sellega sattunud seevõrra liialdusse, et juba asetatakse ümber sõnad üksikuis, kahe sõna abil väljendatavais mõisteis, mis on täitsa absurdne. Ajalehed ja raamatud kubisevad meil säärasteist moonutisist nagu: „nähtud ette“, „panema tähele“, „astunud üle“, „jooksma võidu“, „näinud ära“, „kujutatav ette“ jne., jne., jne. Sellasele eksiteele võib kirjaoskaja inimene kalduda ainult oma emakeele põhiloomu puuduliku tundmise tõttu. Eks ole võoras ja pentsik tolle noorkirjaniku hiljuti must-valgel ilmunud lause: „ja kohtuhoone lävest ma pole ka veel astunud üle“? Tähendab: ei ole „astunud üle“ veel mõnest muustki asjast ja kohtuhoone lävest ka mitte; siis: nagu oleks see kindlasti tingitud, et vaja on „astuda üle“ just sellest lävepakust; ja nimelt üle! Säherduse lausega on hävitatud kogu ilus eestipärane piltlik mõte, mis emakeelt oskava eestlase suust kõlaks ainult nõnda: „ja ma pole ka veel astunud üle kohtuhoone läve“, või väikese muudatu-

sega: „ega ole ma veel astunud üle kohtuhoone lävegi“. Ei ole põrmugi parem ka see lühike lause, mida lähimas minevikus korduvalt võis kuulda ühe suurema teatri lavalt: „sellega (revolvriga) ta tahtis mind lasta maha“. Kas kustki ülalt maha tulla? Eesti lause seda mõtet väljendades heliseb nii: „ta tahtis mind sellega maha lasta“. Oleme, õnnetuseks, seda surmamise mõistet sunnitud väljendada nimelt kahe sõnaga ühe asemel — ja see just tekitabki meie arenevas keeles segadusi.

Eesti keel võiks olla selle päratu suure töö tõttu, mis viimasel ajal keele arenduseks on tehtud, juba palju, palju küpsem, kui kirjanike eneste seas oleks vähem pealiskaudsust, aga rohkem armastust oma emakeele vastu. Iseäranis ajakirjanik-autor ja keelemees-käsitöölaine peaks hakkama end rohkem arvustama ning kontrollima, sest nemad kannavad oma keele kõige laialdasemalt rahva sekka. Veel selgemini aga ja siiramalt, kuigi mitte otse vahenditult, paneb publiku oma keelt kuulma — lavakirjanik. Just tema keel peaks sellepärast olema puhtaim emakeel, kuna see ju kuulajale tungib mitte üksnes kõrvu, vaid ka südamesse. Ent siin tuleb nüüd juba paratamatult arvestada selle vahendiga, mille kaudu näitekirjanik kõneleb oma kogudusele südamesse: lavaga. Autori keel saab nõndasiis, pääsedes rambi taha, — lavaliseks keeleks.

Aga missugune keel on see lavaline keel?

(Järgneb.)

Leo Falli operett
„LÖBUS TALUPOEG“
Lavastus — Agu Lüüdik

* Lindoberer (J. Tõnopa)
Matteus (A. Vaino)
Annamirl (R. Reinik)

* Meid oli kokku kolm!
Üks jalaväimees, üks suurlühimees,
üks ratsamees käis kõige ees!
Meid oli kokku kolm!

Amalie Kõnasa jutustab...

Eesti teatri algaastail kutsuti meid, näitlejaid, kommejantideks, kuid ei või ütelda, et mäng just väga halb oleks olnud — kui veel mõelda sellele, et siis oli ju alles ärkamisaeg ning tolleaegsed näitlejad ja juhatajad ei olnud veel kuigi paljudest näinud.

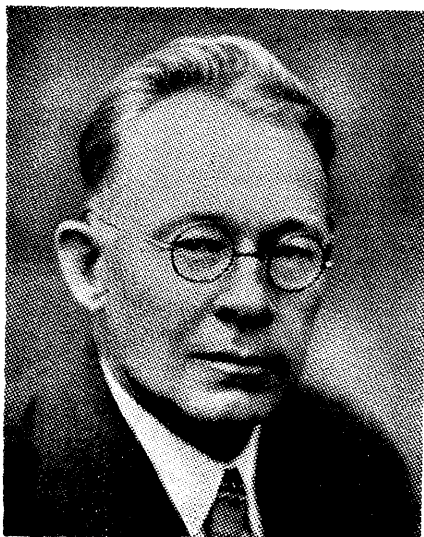
Algul olid juhatajaks Ludvig Münnik, Sahker j. t. Siis võttis asja juhtimise enda kätte Aug. Wiera, kes õigeaegselt tööle asus. Oli tema küll üks väsimatu vaim! Kuidas ta meiega mässas ja end vaevas. Aga tema töö kandis vilja, sest aja jooksul sai meist tore trupp, kes näitemängupõllul esimesi vagusid hakkas ajama ja sel alal rahvast valgustama.

Esinesime kogu Eestis. Isegi väljastpool sai mõned korrad käidud — nii Peterburis kui ka Riias. Seda vaimustust, mis meie esinemine äratas, ei oska kirjeldadagi. Kui nõnda olime mõned aastad rahvale mänginud ja operetiga kõva laulu lasknud, siis ärkas rahvas unest. Teisteski linnades tekkisid oma mängutrupid, ja kui nad üksinda toime ei saanud, siis palusid nad Tartust abi. Kui palju minagi olen käinud teistes linnades peaoosi mängimas!

Oli ilusaid päevi, aga oli ka küllalt raskusi. Tolleaegne näitleja tasu oli ju niivõrd väike, et elamiseks oli vähe, aga vaatamiseks palju — vahest tuli oma rubla kuus ära! Sellepärast pidime päeval leitvateenimiseks tööd tegema, õhtul aga tegime näitemängu. Viimast tehti armastusega — ei kaebeid ega nuttu, vaid lust, rõõm ja üksmeel igal ajal.

Ei saa ütelda, et tööd oleks vähe olnud. Mängisime küll ainult kord nädalas, pühapäeviti, selle eest aga aasta läbi. Kõige rohkem tööd oli suvel, sest siis peeti suuri aia- ja rahvapidusid. Suur rahvapidu peeti Tartus igal aastal augustikuus. See oli päev, mis ial ei unune! Seda rahvamurdu, mis siis igalt poolt kokku voolas! Ja oli ka põhjust, sest mis seal kõik tehti — lausa vaata ja imesta.

Pidu algas kell 12 päeval kahuripauga. See ise oli tol ajal juba midagi. Siis aga need ilusad isamaalaulud, mida lauldi, ja veel ilusamad kõned, mida pidasid dr. K. A. Hermann, Jaan Tõnisson j. t. Esinesid ka väljastpoolt kutsutud „krutskimehed“ — nõõrilkäijad, tulesõjad, mõõganeealajad jne., jne. Ja kui lõpuks meie oma näitemängu kullas, litreis ja bengaalitule

HEINO VAKS,

näitleja ja lavapedagoog, pühitses hiljuti oma 50. sünnipäeva ja 25-a. teatritegevuse juubelit. Meie teatrimuuseumi rajaja ja innukaimaid töötajaid sel alal

AMALIE KONSA,

eessti näitelava teeneterikkaimaid veteraane, märkis neil päevil Tartus oma 50-aastase avalise tegevuse juubelit

säras hiilgasime, siis ei olnud rahva vaimustusel lõppu.

Teine ilus päev oli puht-näitlejaile ja nende kutsutud külalisile korraldatud pidu, mis Kränzcheni nime all oli tuttav ning mida igal kevadel korraldati. Vaat, see oli alles pidu! Saal oli otsegu lilled! Näitelava oli söögisaaliks, kuhu viis toredate vaipadega kaetud tee. Ka oma pidukuninganna ei puudunud. See valiti piduliste hulgast ja krooniti suure toredusega. Muusika mängis polkat ja reindendrit nii et mürtsus. Ja üles ei peetud end sugugi nii rumalasti nagu nüüd ehk vahest arvatakse.

Mis puutub näitemängusse, siis seda sai mängitud igasugust — küll draamat, küll naljamängu, kuid esikohal oli ikkagi ooper. Isegi ühe ooperi — „Joosep Egiptuses“ — mängisime maha. Minu teada oli mäng päris korralik, sest Wiera oli väga nõudlik. Ta tuupis tüki kallal nü, et see pidi hästi minema ja rahvale meeldima.

Olid teisugused ajad kui praegu. Mängima pidi ettevaatlikult. Näidendid pidid olema puhtad — sentimentaalsed ja armsad. Ühtki ülbet ega kahemõttelist sõna ei tohtinud ette tulla. Sa armas jumal, kui toleaeagsed mammid-papid praegu elaksid ja näeksid, mis näitelaval tehakse, kus poolalasti ümber joostakse! Kui meie tol ajal ühe veerandigi sellest laval oleksime näidanud, siis poleks ükski hing enam teat-

risse tulnud või vaateruum oleks minestanud surnukehi täis olnud. Isegi suudlusi häbeneti ja löödi silmad maha — nii rikkumatu ja kõlbeline oli rahvas. Ka näitlejatega oli lugu samasugune. Kui tuli trikoos esineda, siis oli nuttu ja põlvede värisemist laialt, aga aja jooksul harjuti sellegagi.

Nii möödusid aastad. Esimesed vaod teatripöõllul olid aetud, vili külvatud, tärkanud ja lohkama lõõnud. Seal hakkasid korraga teised tuuled puhuma. Elu oli edasi jõudnud, publik nõudlikumaks muutunud. Mitte küll lai mass, aga üliõpilased ja haritlased, kelle hulgas kõige agaramateks olid Jaan Tõnisson, Karl Menning (hüüdnimega Lärmi-Karla), Ants Simm, Otto Strandmann j. t. Nad olid küll agarad Vanemuises käijad ja meile kiidulaulu lauljad, aga korraga ei kõlvanud neile Wiera oma mängijatega enam. Õeldi, et „mida võivad meile rütsepä ja kingsepä pakkuda, tahame paremat“, ja nii hakati Wiera jalgealust õonestama. Ei tulnud küll järsku kallale, aga anti mõista, et — poe nurka, sinu aeg on täis.

Wierake tõmbus tõsiseks ja me kõik jäime ootama, et mis tuleb. Lõhkusime siiski edasi mängida. Seal korraga tuli krahh. Vanemuine põles maha. Kuidas see tuli või kes selles süüdi oli, seda ei teadnud keegi. Ja millekski! Küllap see nü pidi olema. Seisime siis seal oma kadunud ko-

du varemeil pisarsilmi ja teadsime kõik, mida see tähendab: meie laulul on nüüd lõpp! Pärts lõpp süski ei olnud, sest Wiera suutis veel mõne aja vastu pidada. Suvel mängisime aia laval, talvel sünniseal, kus saime, kuid meil ei olnud enam õiget kodu, olime vaid hulgused.

Ja kui uue maja müürid kerkima hakkasid, siis oli süda väga raske. Arvasin, et ma ei pääse üalgi nende vahele mängima. Seal pidid ju haritlased tegelema hakkama, haritlased, kel kõrge kooli ja gümnaasiumi haridus. Minul ju, kahjuks, seda ei olnud, kuigi üle kahekümne aasta Wiera gümnaasiumis sai olnud ja pikki lavapraktika seljataga oli. Paari aastaga, pärast vana maja põlemist, valmis uus

hoone, kuna selle aja sees Karl Menning Saksamaal teatrikoolis õppis. Kui Menning tagasi tuli, valis uus Vanemuine ta oma direktoriks, ja nüüd asus õppinud mees kohale. Sellega algas kutseline teater oma tööd ja endistel diletantidel ja kommejantidel oli lõpp.

*

Ometi ei täitunud lugupeetud näitlejatar kartused. Karl Menning ja ta järeltulijad palkasid ta ikka ja jälle näitlejaks, kuni lõpuks arväärne näitlejanna pensionile läks. Kuid ega ta pensionilgi olles puhka. Näitleja veri kisub teda ikka lavale. On õigus: kunst on igavene, elu üürrike.

Andres Säreviga vestlemas

Andres Särev palub mind töötuppa. Seal pakub ta paberossi ning selle põledes jääb mulle kavalal muigel otsa vaatama. Ta ju teab, miks olen seal.

„Kas sind on juba varem intervjueritud?“ algan ettevaatlikult ja pinda sondeerivalt.

„Eeci... see on, paar korda vist siiski.“

„Nii. Noh, mida sinult siis küsiti?“

„Ei mäleta,“ on lakooniline vastus.

Nii. Oleme siis õnnelikult niikaugel. Kuid tean, et tavaliselt intervjuud nii lihtsalt ei lõpe. Peaks nagu midagi veel küsima, midagi nüüsi, mis paljastaks Särevi „human side“i. Ühtlasi pean aga avastama ka ta kunstniku-profiili ja ta credo — nii on mulle toimetaja poolt ülesandeks tehtud.

„Millal esinesid esmakordselt laval?“ tuleb mulle päästev küsimus meele.

„Üheteistkümnenda-aastaselt, kui käisin veel vallakoolis. Mängisin „Vanemuise sõbrad“ nimelises lastetükis. Autoriks oli Põlluvaht,“ räägib Särev mulle ladusalt, otsegu raamatust. Näib, nagu oleks ta ette valmistatud.

„Aga kuidas see siis klapib? Ise pühitsed teatritegevuse kümne aasta juubelit, aga esmakordselt oled laval esinenud juba üle paarikümne aasta tagasi.“

Nüüd aga ilmneb Andres Särevi tagasihoidlik iseloom terves oma hiilguses. Tema õigupoolest ei lugevatki varasemaid esinemisi laval näitlemiseks. Ka mitte Ugala esimesi aastaid, sest on ta ju siis endale teiste ametitega ülalpidamiseks lisa hankinud. Tema tõeline lavategevus algavat ajajärguga, millal Ugala sõlmis temaga kui näitejuhiga lepingu, ja sellest olivat nüüd kümme aastat möödas.

Kuni ma ründamiseks uut küsimust kombinerein, on Särevil vististi igav hakanud. Ta sorib oma kirjutuslaval leiduvate paberite ja raamatute hulgas, siis tõuseb ja sammub otsus-

tavalt raamatukapi juure. Avab selle ning varsti toob lauale koguka albumi.

„Oot, ma näitan sulle ka, missugune ma tol korral olin, kui esimest korda esinesin!“

Lehitsemise albumit. Siin leidub palju ülesvõtteid näidendeist, millede Särev on esinenud või mis ta on lavastanud. Ugala, Endla, Pärnu Töölisteater, Tallinna Töölisteater, Draama-studio vilksatavad üksteise järele. See ongi ainuke nähtav, mis teatriinimese tegevusest jääb.

Väljendan selle mõtte.

„Ei,“ arvab Särev, „on veel midagi nähtavaid asitõendusid. Arvustused.“

Ja juba otsibki ta kirjutuslaua laekast uue albumi. Siia on kleebitud väljalõiked ajalehist kronoloogilises järjekorras.

„Kogun neid,“ lausub Särev. „Varemalt kogusin ainult neid artikleid, kus minust juttu oli, nüüd aga olen seda ala laiendanud. Kogun kõiki teatri kohta käivaid kirjutusi. Aga ka kunsti ja kirjandust käsitlevaid artikleid ja arvustusi lõigun ajalehtedest välja.“

Lasen pilgul üle kirjutuste libiseda. Ja pean konstateerima, et arvustus juba algusest peale on Särevile oma tunnustuse annud. Juba esimene arvustus tema kohta „Sakalas“ lausub: „Särev rahuldab.“ Siin usuteldav on esinenud S. Michelise „Revolutsiooni pulmas“. Ja edasi läheb kirjutuste toon crescendo.

1929. a. juure jõudes näen kirjutust, mis käsitleb A. Särevi poolt dramatiseeritud A. Jakobsoni „Vaestepatuste alevi“ etendust.

„See oli sinu esimene dramatiseering?“

Särev noogutab.

„Kuipalju sa õige tüki järgi neid dramatiseeringuid oled juba valmistanud?“

„Seitseteistkümmend saab teisi ikka ära.“

„Ja kui palju veel kavatsed neid teha?“

ANDRES SÄREV

„Võid dramatiseeringute kartjate rahustuseks kirjutada, et kavatsen lakata. Enne pean siiski veel paar tellimust rahuldama.“

„Missuguse teose dramatiseerimine tundus sulle kõige raskemana?“

„On neid raskeid üsna mitu olnud. Nii näiteks „Vargamäe vanad ja noored“, ka „Mäeküla piimamees“. Muide, viimane on mu lemmikteos.“

„Kuidas suhtuvad autorid su tööle?“

„Väga mitmesuguselt. On mehi, kes kirjutavad ikka käid ringi ja murrad hoopis ülearust. Teised loevad läbi ja kiidavad heaks. Mõni aga ei võtagi vaevaks dramatiseeringut läbi lugeda.“

„Kas on tülisid ja lahkarvamisi autoritega ette tulnud?“

„Senini igatahes mitte,“ vastab Särev muia-tes. Saan isegi aru, et see küsimus just minu inimesetundmisele komplimentiks ei olnud, sest kuidas see sobiks: Särev ja tüli.

„Kas see töö läheb su käes ruttu?“ atakeer-riin uuesti.

„Raskusi teeb peaaegselt alguse leidmine. On see käes, siis suuri takistusi enam ei ole. Teinekord käid ringi ja murrad pead, et kuidas seda asja ometi teha. Seal järsku vilksatab idee ja käes see ongi. Siis aga töötan ka kõrgepinge all, nii et magamisekski vähe aega üle jääb. Öö-päeva kohta saan siis keskmiselt ainult 3–4 tundi magada. Ja nii kestab see kuu või paar. Kuid, omavahel öeldud, armastan

päris ristiinimese kombel magada, nii 8–9 tundi.“

„Kas armastad päeval või öösel töötada?“

(Milline naivne küsimus! Aga see selgub kohe.)

„Pole seal armastada midagi. Pean tööta- ma öösel, sest hommikul on proovid ja õhtul etendused. Pärast teatrit tulen koju ja asun otsekohe tööle. Teinekord istun öö läbi kirju- tuslaua taga ning lähen siis kohe teatrisse. Ega siis dramatiseerimine üksi aega võta, ka teatri töö nõuab oma osa.“

„Tont võtku! No milleks sa siis nii rühid? Kas oled rahaahne?“

Jällegi Särev muigab.

„Ei, raha mind nii väga ei huvita, sest ega's dramatiseeringutega kuigi palju teeni. Teine- kord tuleb oma sada krooni ära, ja see on kõik. Mind huvitab töö. Pean ütleva, et lausa rõõm on dramatiseeringu kallale asuda. Vaatad, et mis sellest teha saab. Ja nii unustad kõik mured. Ei huvita enam seegi, kas töö tasuks arvustajailt „pähe saad“ või mitte.“

„Nii, nii. Siis „pähesaamistki“ ei karda. Aga kuidas sa ise suhtud dramatiseeringuile? Kas leiad nad vajalised olevat?“

„Mis seal veel leida. Teatrid nõuavad ja mina teen. Ja dramatiseeringute tiraaz on vä- gagi kõrge. Keskmiselt ületab kaugelt näi- dendite oma. Pole meil ju kuigi palju hästi- minevaid näidendeid.“

„Aga põhimõte?“

Nüüd Särev võtab vist asja tõsiselt, sest ta teeb dotseerivat häält. Ta ütleb:

„Dramatiseerima tähendab mingit ainet draa- maks (s. o. näidendiks) kujundama. Dramati- seering on eelmise tegevuse tulemus ehk draa- ma (näidend). Oma olemuselt ei erine drama- tiseering millegagi draamast, sest teosel tervi- kuna ei ole enam tähtis, kas ta aine on võet- tud mõnest romaanist, novellist, legendist või on see autori leiutatud. Vaata nüüdisaja näi- dendeid. „Oi noorus“, „Tänav“, „Kauged rannad“ — mille poolest need oma chituselt on paremad kui dramatiseeringud?“

Loomulik, et mina sellele küsimusele ei tar- vitse vastata, sest seekord on minu eesõigus küsimusi asetada. Kuid arvan siiski targema olevat jutu teisale juhtida. Hakkan rääkima eelolevast juubeli- etendusest. Selgub, et Särev on selleks puhuks valinud Shakespeare'i „Ot- hello“. Ta õigupoolest pole seda ise valinud, aga talle on see teatri poolt lahkesti lubatud. Ta ise mängivat Othellot. Jah, varemaltki ole- vat ta klassikuid lavastanud. Näiteks Schilleri „Röövlid“ ja „Wilhelm Tell“. Ei, Shake- speare'i pole ta senini veel lavastanud.

Edasi selgub, et Särev kavatseb „Othellot“ käsitada üpris realistlikult. Ta on otsusele tulnud, et Shakespeare'i enda asjakäsitlus on olnud samalaadne. Nii nihkub meie jutt üha rohkem näitejuhi tööle. Siin ilmneb, et usutel-

dav lubab näitlejaile suuri vabadusi. Ta usub näitlejasse.

„Kunagi ei tohiks näitlejale midagi ette teha,“ arvab ta, „sellega sead näitlejale kammitsa jalga.“

„Nii. Kuidas siis saab, kui ta, pörguline, oma osa hoopis räbalasti käsitab?“

„Siin aitab ainult asja selgitamine. Tuleb näitlejale rääkida ja osa püüda seletada. Ainult see annab tulemust, jättes pisiasjus ja väljendusvahendite valikus näitlejale vabad käed. Nii võib teinekord päris huvitavaid üksikasju leiu-

tada. Näiteks „Vaesemehe ututalle“ proovide ajal nägin Ruts Baumanit ühes väga lõbusas seltskonnas viuldajalt viuli võtvat ja seda mängima hakkavat. Otsekohe turgatas pähe, et kas seda ei saaks ka näidendis ära kasutada. Rääkisingi Baumanile asjast — ta oli vaimustatud ja nii saabuski aplausinumber.“

Sellega meie jutuaajamine lõpebki. Koduteel püüan kuuldust Särevi kunstniku-profiili kokku lappida, aga ei õnnestu — lünklikuks jääb. Nähtavasti pole ma küllalt küsimusi asetanud. Hakkamata kahtlema vanasõnas, et üks loll võivat rohkem küsida kui kümme tarka kosta.

Eluloolisi andmeid:

Andres Särev sündis 8. veebr. 1902. a. Heimtali vallas Viljandimaal. Algul näib teda olevat veedelnud kohtuametniku karjäär. Nii teenis ta Viljandis prokuratuuris, kohtu-uuriija juures ja hiljem oli ta rahukogu sekretäriks. Siis teenis ta ajalehe ja kirjastusühisuse „Sakala“ ärijuhina ja raamatupidajana.

Lavategevust algas Särev asjaarmastajana peamiselt Viljandis. Raha eest teatrit tegema hakkas ta 1923. a. sügisel, mil lal ta palgati Ugala teatri näitlejaks. Ometi oli palk niivõrd väike, et pidi kõrvalt teenima. Alles 1925/26. a. hooajal palgati ta Ugala draamajuhiks ja siit peale Särev pühendas end ainult lavategevusele.

1926. a. sügisel astus Särev Endla teatri teenistusse, kust ta järgmise aasta sügisel valiti Pärnu töölisteatri kutseliseks näitejuhiks. 1930. a. jaanuaris tuli Särev Tallinna, kus ta Töölisteatri tööle asus. Sama aasta sügisel läks ta Draamastuudiosse, aga juba järgmisel aastal näeme teda jälle Töölisteatri peres, kus ta on töötanud senini. Paralleelselt töötab ta praegu ka Draamastuudios lavastajana.

Särevi esimene lavastus oli Trilljärve „Tasuja“ Ugalas. Siit peale on ta annud terve rea kunstiväertuselisi ja läbilõõnud lavastusi. Nimetagem vaid Tretjakovi „Mõirga, Hiina“, mis arvustuse poolt leidis üksmeelse tunnustuse, Mälgu „Vaesemehe ututall“, Luts-Särevi „Tagahoovis“ jne.

Ka dramatiseerijana on Särev väljapaistvat tööd teinud ja meie teatrite repertuaari rikastanud. Nii on suure populaarsuse omandanud A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“ järgi dramatiseeritud „Vargamäe“, „Abielu ja armastus“, „Vargamäe vanad ja noored“ ja „Härra Mauruse I järgu koolis“; Ed. Vilde teoseist dramatiseeritud „Mahtra sõda“ ja „Mäeküla piimamees“, Lutsu „Tagahoovis“ ja „Vaikne nurgake“, Gailiti „Nipernaadi“ ja „Kolmas kompanii“ (romaani „Isade maa“ järgi). Kui siia veel lisada Mälgu „Õitsev meri“, Tammani „Vidriku parun“, A. Jakobsoni „Vaestepatuste alev“ ja 4 noorsoo dramatiseeringut („Prints ja kerjus“, „Päl-tänava poisid“, „Salaad“ ja „Lord Fauntleroy“), siis on nimekirja täielik.

Kõnelemisi Mart Rauaga kirvest ja kuust

Juhitud heast tahtest pakkuda oma luigele võimalikult ligemat kontakti kõige, mis sünnib lavaloomingu avarail töömail, otsustasime tulevikus terasemalt silmas pidada ka näitekirjanikke. Eriti, kui kuuleme, et neil mõni teos on valmis või uudisetenduseks saamas.

Selle kavatsuse esimeseks teostuseks külastasime Mart Rauda, kelle „Kirves ja kuu“ nüüdsama on saanud näitemänguks ja tuleb neil päevil ettekandele Töölisteatri.

Tuli sõita Nõmmele. Minnes Kivimäelt Pikale tänavale meenutasin endamisi romaania loetud „Kirve ja kuu“ teravaid kontraste. Ilm soodustas mu mõlgutusi, kuna see õhtupoolik ühe käega paistis päikest ja teisega pildus rahet kui teravat soola.

Leidsingi „Kirve ja kuu“ tegija kodunt. Mind istutati akendega üle männilavade vaatavasse elutuppa, kus viulid ja klaver märkisid majarahva muusikaharrastust. Siin Viiraldi meisterlikku graafikat sil-

MART RAUD

mitsedes võisin ma Raua kui näitekirjaniiku esimesi tundmusi uurima hakata.

— Mis ta sul siis õigupoolest nüüd on, dramatiseering või näidend? küsisin, kui jutt Hispaania ja Tartu uudiste varal oli alule saadud.

— Sildiküsimusest ei teinud ma endale probleemi, vaid nimetasin asja näidendiks. Ja seda mitte ainult dramatiseeringute allarõhutatud kursi tõttu, vaid ma uskusin endal autorina õiguse olevat kasutada sama ainet kahes vormis. Seda rohkem, et mul selle aine handumise ajal ei olnud mitte ainult kiusatusi, vaid ka kavatsusi kirves kohe laval kuusse lüüa. Nii et kui mulle nüüd peaks ette heidetama dramatiseeringu näidendiks nimetamist, siis jääb mul võimalus selle tõrjeks seletada, et „Kirves ja kuu“ lavateosena on siiski näidend ja mitte dramatiseering, et ennem võib selle varem ilmunud nimekaim olla mitte just päris romaan, vaid esialgsete draamakavandite järgi tehtud romaniseering...

— Kas mõtlesid siis juba romaani kirjutades kasutada sama ainet hiljem näidendiks?

— Ei. Seda siiski mitte. Romaani kirjutades olin „Kirve ja kuu“ lavale rakendamise kavatsused juba hoopis välja lülitanud. Siis näis aine oma laadilt niivõrd eepilisena, et selle lavapiltideks lahkamine nõudnuks üsna Särevi taolise tegija hakkamist ja osavust.

— Aga viimaks dramatiseerisid ikka ise näidendi valmis?

— Seda küll. Mõned kuud aegumist, ja siis ei paistnudki see enam nõnda võimatu olevat. Põldroos luges romaani, leidis vist Vidriku kunstnikuisiksusega mõningat hingesugulust ja hakkas asja näitemänguks nõudma. Särev olevat Taadermaa Potaarikutega küll päris veresugulane, aga temal olid käed juba kevadel kuulsamate asjadega kinni ja nii ma pidin selle õienäiduse ise ette võtma.

— Särev Potaarikutega veresugulane? Sina ise Säreviga samuti, eks ole? Tähendab, et on tõsijutt, mis „Corsos“ mõnegi kohvi juures on kõneldud — sinu „Kirves ja kuu“ olevat ju puha autobiograafiline oopus...

— Aha, kätte jäid... muheles pr. Lea, omaaegne draamastuudiolane, kelle lava-karjääri Raud olevat katki kosinud.

— Ei ole siin mingit kättejäämist! hakkas autor seda ägedamalt Vidriku verd maha salgama. — Reining järeldab ju lausa ebaloogiliselt. Kui Särev on sugulane Potaarikuile ja ka mulle, kas pean siis mina ilmtingimata olema Potaarik?! — Kui mitte just seda, aga üks natuke veresugulust pea sul siis nendega ikka olema...

— Natuke sugulust on iseasi... Päris võhivõrraist Vidrikuist ja hoopis tundmata Tiitudest ei saaks ma ju ometi romaane ja näidendeid kirjutada.

— Aga kuidas nüüd tundub, kas „Kirves ja kuu“ näidendina rahuldab sind?

— Esimese katsena rahuldab. Suvel maal kirjutasin tüki ühe hooga valmis ja kui siis sügisel linna tulin, hakkasin seda Põldroosi harvade sõnade, aga seda rohkemate kulumukortsutuste põhjal lavalisemaks viimistelema. See, peab ütleva, oli väga õpetlik. Niisama õpetlik on mul olnud jälgida proove. Teadsin küll isegi, et minu proosastiilis laused veavad lava jaoks liiga raskeid sõnakooormaid, ja ma püüdsin oma sõnastust büünele suupärasemaks seada. Aga siiski loevad näitlejad veel sõnu ja leiavad, et kui neid punktist teiseni on üle kolmekümne, siis hakkavat liiga tegema. Näib, et ka teravamad alliteratsioonid on mõnel suul rasked hääldada. „Ruun on rulliga talli taga“ tahtis Linda ilusad hambad ära murda. Ja ta ei saanud teisiti kui pidi „ruuna“ „rulli“ juurest kaugemale talutama.

— Su teose esiklavastusega tehakse üldse vist õige tihedat tööd. Olümpia termineid tarvitades kõneldakse koguni kuldmedali lootustest...

— Tööd tehakse Töölisteatri laval küll täie andumuse ja hoolega, aga ma oleksin ju päris Vidriku, kui ma peaksin oma esiknäidendi nõnda tihedate jooksuradadega staadioniks, et see võimaldaks saavutada kulda ja rekorde. Oleksin rõõmus pronksistki.

— Aga miks kord juba väljakuulutatud esietendus nädala võrra edasi lükati?

— Ei tea. Põldroos ise räägib, et kuu pärast. Tükis ju kirves lööb kuu looja ja õrnahingelisemate lohutuseks olevat soo-

W. A. Mozarti ooper „VÖLUFLOÖT“ Estonias
 Näitejuht — H. Kompus, dekoratsioonid — N. Tokumbet, muusikajuht — R. Kull

vitav, et nad teatrist lahkudes siiski näeksid öise taeva „igavikuvaimulist valgust“... Aga näitlejad Põldroosi seljaga räägivad, et direktor olevat etenduse edasi lükanud — enda pärast... Ta ise ju mängib Vidrikut. Ja sellesse ossa kuulub suurem vilepartii — Rimski-Korsakovi „Hindu laul“ „Sadkost“. Põldroos olevat selle ettevalmistuse liiga hil-

jaks jätnud ja siis — vilistab küll, aga... seadmata hää! ja ... vilistab sissepoole. Aga näitleja looming, nagu teada, peab teostuma hoopis vastupidises suunas. Sissepoole susiseda on ju publiku asi...

— Aga nüüd viimastel proovidel?

— Kindlasti vilistab Vidrik väljapoole. Ja vaevalt ta seda kunagi teisipidi tegigi...

Uus satiiriline draamateos

A. H. Tammsaare: „Kuningal on külm“ — näidend 3 vaatuses, 4 pildis. „Noor-Eesti“ kirjastus Tartus, 1936. a.

Nagu märgitud käesoleva „Teatri“ ühes teises kirjutuses, tahame tulevikus pakkuda oma lugejale võimalikult ligemat kontakti kõigea, mis sünnib eesti lavaloomingu avarail töömail, eriti omaloomingu alal. Nii on tänases numbris paar vestlust näitekirjanikuga ja näitejuhiga, samuti on toodud katkeid arvustusist, mis on ilmunud A. H. Tammsaare näidendi „Kuningal on külm“ ettekande kohta Draama-studio teatris. Ajakiri „Teater“ teata-

vasti väga kaalutud põhjustel iseseisvaid teatriarvustusi ei avalda, kuid edaspidi katsetame silmapaistvaimate algupärandite lavastuste puhul tuua katkeid kõigist ilmunud arvustusist. Tavaliselt loetakse ainult üht või kaht lehte ja võrdluse mõttes on lugejail huvitav kuulda, mis ütlevad sama asja kohta teised arvustajad. „Teater“ tahab selles asjas astuda vahendajana oma lugejate teenistusse. See oleks nüüd omamoodi arvustuste an-

Luiskamid A. Sepp'a näidendist
 „ARMASTUS JA MAA“ Töölise teatris
 Jaan Katel (J. Romot) ja Mihail Sõgel (A. Rebane)

toloogia püsivamal paberil kui seda on ajalehepaber; see oleks ühtlasi tüürimine sinnapoole, millele vihjas K. A. Hindrey oma kirjutuses „Kadumaläinud vara“ („Teater“ nr. 6 — 1936. a.).

Samuti hakatakse avaldama arvustusi ja tutvustamiskirjutusi ilmunud näidendeid ja muude teatriinimesi huvitada võivate kirjanduslike teoste kohta. Lähemas numbris ilmub ülevaade näidendeist, mis käesoleval aastal on ilmunud Autorikaitse Ühingu ja T. Mutsu kirjastusel ja mis on mõeldud peaaesjaliselt maalavade jaoks. Täna ses numbris toome mõned äärmärkused A. H. Tammsaare uue näidendi „Kuningal on külm“ kohta.

*

Eesti kirjandus ei ole rikas satiirist. Vastuoksa, taotseme sattuda tihti tõsistesse pateetilistesse toonidesse, kui on tegemist autori sümpaatiat või anti-paatiat väljendamisega, või jälle avaldada paskvilli, mil ei ole enam kuigi palju tegemist satiiriga otseses mõttes. Hugo Raudsepa draamalooming on küll tihti satiirilistes nootides, täis aforisme ja sädelevaid satiirilisi olukordi, kuid on küsimus, kuivõrra üks või teine Raudsepa draamateos tervikuna taoteleb satiiri. A. H. Tammsaare „Kuningal on külm“ on uudiseks meie kirjanduses satiirilise tervikuna. Arvustus on märkinud teose pea-aegu mõistmatuks, on sõnavõtte, mis on omakorda raskendanud „Kuningal on külm“ lahtimõistatamist. Näib, et kui teose dešifreerimisel, terviku mõtte leidmisel lähtuda eeldusest, et tegemist on satiiriga, ja nimelt ühiskondliku satiiriga lavalises vormis, oleks meie ülesanne teatud määral kergendatud, vahest isegi täidetud, kui ei ole vaja leida autori autentseid seisukohti, vaid lubame enestele ka omajao fantaasiat.

Muidugi, võib refereerida veel kord „Kuningal on külm“ ja jõuda lavalise luustiku najal otsusele, kui raskesti see teos on mõistetav, kui küsitavad on situatsioonid, kui täbar on lugu kõigi nende pükste vahetamise ja muude stseenide lavatervikulise sihipärasusega, kui palju on siin küsitavaid olukordi, kui raske on näitlejal, veel raskem aga näitejuhil, jne. jne. Võib arendada küsimuste seeriat küllisside taha, võluda silme ette sündmustiku enne eesriide tõusmist ja pärast viimset langemist — tavalise näitelavaloojika järgi siit võib jääda väga palju puudu. Miks mitte! Muidugi jääb!

Aga lugegem ühe teise kirjandusliku satiirilist hiilgeteost, mis on meile kättesaadav väärikas tõlkes, lugegem kord Heinrich Heine „S a k s a m a d“. Luge-

gem, mida — poeetika reeglite tihtise ignoreerimisega — Heine ei ole kokku kirjutanud, segades „kõrget“ sisu ja vormi „madalaga“, narrides inimlikku loogikat, samuti elavaid inimesi, viimaseid otse nimepidi. Kas oleks tarvis olnud jalgutada ringi mõne haldjaga, äratada surnud kuningaid, ajada huntidega juttu, kui selle sihiks poleks olnud satiiri kavatsuse muutmine satiiri kehatuseks?

Satiiri peab mõistma satiirina, sellele ei saa läheneda „positiivsuse“ nõudmisega. Satiir on olemuselt „negatiivne“ kirjanduselaad, olgu siis vorm ja kaugem sihtki milline tahes. Kui vähe Rabelais, Voltaire, Swift mahuvad tavalise kirjanduse raamistikku, kui palju maadlust on Cervantesega, enne kui „Don Quijote“ muutub kirjanduslikuks igas mõttes, kuid Rocinante siiski ei saa veel heaks veohobuseks ega Sancho Pansa truuks sulaseks põllukultuuri arendamisel.

Kui tahetakse mõista, miks „kuningal on külm“, mõistkem satiiri. Sest satiiri definitsiooni on annud sama Heinrich Heine küllalt sobival kujul ka A. H. Tammsaare näidendi motoks:

Ma pole ei nõmik, ei kala, ei koer,
ei oinas ega lammas —
ma olen hunt, mul hundihing
ja huntlik on mu hammas!

*

Sisu ja vormi vahekord on satiiris, teadagi, teine kui igas muus kirjanduslaadis. Need kaks elementi on tavaliselt kokkukõlas, siin aga efekti pärast otse sunduslikult vastolus. See vastolu on paratamatult ka näidendis „Kuningal on külm“. Ühelt poolt romantiline lugu: tütarlaps mägedelt satub kuningakotta, kus tal on mängida suur osa riigi juhtimises, jah, otse muinasjutu laadiliselt ta peab olema vana kuninga soojendajaks. Jättis maha mägedesse noormehe, oli võrgutanud teda kuningale teine, siis „vooruse võit“ avaldub lõpus, millal vana kuningaski loobub Angelast romantilise ja ilusahäälise Karlo kasuks, millal tütarlapse repliik „Ma teen nagu Karlo tahab“ ei osuta ainult sõrmuste tagasiandmist, vaid juba oma saatuse sidumist Karloga. Ilus, naiivne, romantiline muistend! Oleks ainult see teema, siis oleks tegemist naiivsuses ainulaadse teosega eesti kirjanduses. Kuid paralleelselt sellega on teine teema: kuningal ei ole ainult füüsiliselt külm, vaid ka rahvas on kipsunud omakordseks külma tegemiseks kuningale, pöördeks. Selle pöörde tõukeks võib olla juba sellane lihtlabane ime nagu kahepäise vasika sündimine. Mitte seevõrra osava intrigandi kuri tahe, mitte korra puudus, vaid rängad vastolud ühiskonnas,

mis peegelduvad isegi valitsuses eneses. Selles osas draama on puhtalt poliitiline satiir. Nende kahe teema põimumine teeb vajaliseks draama. Esimene (Angela motiiv) on poliitilise satiiri ettekäändeks, on raamiks, millesse mahutatakse kõnelused, poliitilise satiiri kõide. Kuid poliitilist satiiri antakse harva lugeja ette raskest kuldkiõites, see tuleb tujukas brošüüris, verivärskelt, nagu ta on pääsnud trüki-koja pressi ja tsensori pliitsi alt.

*

Satiir võib areneda kujudes või fraasides. A. H. Tammsaare kirjanduslik laad on kaldunud tihti varemgi aforismidesse, omaette terviklausesse, mis kord on avaldunud artiklites, kord proosateosides, kord on leidnud isegi improviseeritud luuletuse vormi. Mispärast samad aforismid ei võiks olla paigutatud ka kuninga, ministrite, hoovkondlaste suhu, miks ei peaks tekkima kõige humaansemaid sõdu, aforismi-turniire, ka samade skemaatiliste, ainult oma ametit esindavate lavakujude vahel? Ja kui me loeme selletaolisi satiirilisi tarkusi, mispärast me ei peaks kuulama samu satiirilisi kolmemõttelisi välgatusi ka lavalt, kuulama hästi hääldatult näitleja suust vastavalt dekoreeritud ümbruses?

*

Kus on teose raskus-keskkoht?

Selle võib, teadagi, igapäev isegi avastada, ja selleks annab autor palju võimalusi. Mis mõte on olnud autoril, seda ei ole meil õnnestunud erajutuajamisel teada saada, selle seisukoha üldteatavaks tegemist autor ei näigi pidavat esmajärguliseks. Aga mis satiir see on, kus iga lugeja, iga vaatleja ei saa luua satiiri oma soovide kohaseks ja oma näo järgi, võib-olla ka muutuda ise satiiriliseks kujuks omataoliste mõistmiste või mõistmatus-tega?

Kas ei ole rahvaliidumise kahepäise vasika tõttu ja selle eeldused ning kohaldumised see keskkoht? Kas ei tule otsida siit lähte kohta kogu muu mõistmiseks, sisu, mille väljendamiseks on kirjutatud kogu näidend? Kas vaimukused valitsemise kunstist kui ka elamiskultuurist ei lülitu siia? On see nii, siis ei peaks olema kahtlust, et „Kuningal on külm“ on puhtakujuline poliitiline satiir, et see satub seosesse Euroopa väga lähedaste sündmustega. Aga kas on poliitiline satiir, ühiskondlik satiir võinud olla paljastatud igal ajal viimsete peensusteni, kas on vajadust satiiriks, kui selle asemel võiks kirjutada juhtkirja, propagandaartikli või seeria avalikke kirju?

Ed. R.

EINO SALMELAINEN,

Helsingi Rahvateatri direktor, lavastab külalisena lähemal ajal Estonias Hella Vuolijõe näidendi „Niskamäe naised“

MARIA MERJANSKAJA,

Tallinna Vene teatri kandvaimaid jõude, pühitseb 28. oktoobril s. a. oma 25-aastase lavategevuse juubelit näidendiga „Kreutzeri sonaat“

Mis ütlevad arvustajad „Kuningal on külm“ lavastusest?

... Lavastada niisugust näidendit on õige raske — leida v a h e p a l n e olematule ja olevale, pidada mõistukõnelemiste tõsimeelt, tarkuste vähemrõhutamist koomika abil ja soliidse pidamist, et koomika ei laskuks farsiks ning mõtteid ei naeruvääristaks. Hra R. T a r m o oli selleks kõigeks kahtlemata palju jõudu pingutanud, aga mulje jäi, et egas temagi paradokside literatuurist head lavanäidendit teha saa. Ministrite istungid kujunesid farsiliseks jamaks rohkem kui oodata oleks võinud. Sisukad laused, tähendusrikkad viiped, mõttesähvatused tulid ja läksid üldises käras, ilma et nad vajalise jõu osaliseks oleksid suutnud saada kuulajaile. Kuninga ning süütu tüdruku lugu ei kujunenud ei muinasjutuks, ei sümboolseks vaatamänguks — jäi lihtsalt askelduseks.

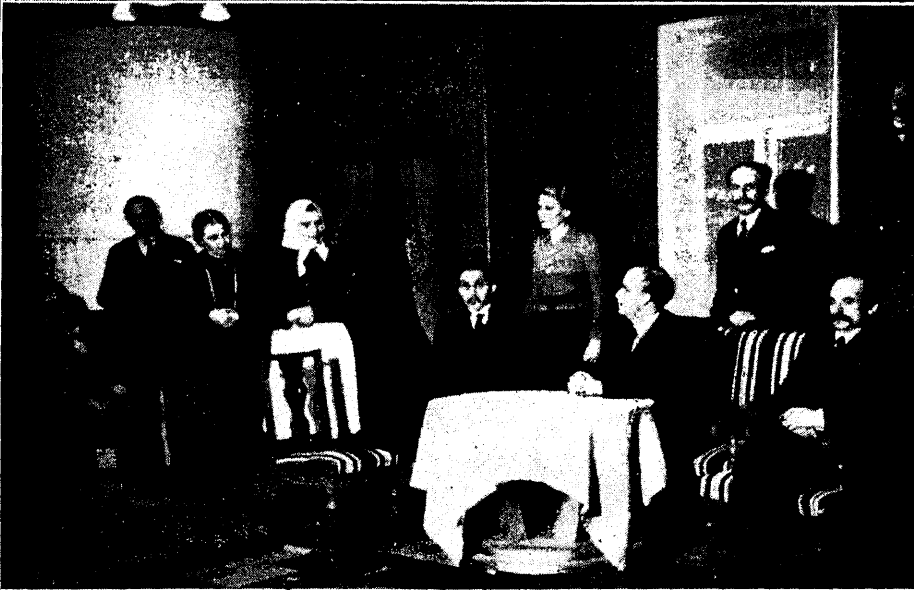
Vägisi kippus mulje, et no mis asja nüüd tehakse!

Kui keegi ministrite istungeist tähendas, et need mängult ja tuumalt meenusid vana-aasta-õhtute revüüsid, siis oli selles palju tõtt, sest lausete vaimukus läks kaduma karikeerimise ja farsitamise üliagarusse. Hra K a l j o l a hüveilema osas on palju sisukat öeldud, kuid siin kokutati see üsna ära. Nii ei tohi. Ülempreester oma osas tundus mulle kõige sobivamana ülemate sarjas.

Kuningas hra H ö i m r e poolt rahuldus mind täiel määral — autori poolt antud tasane loomus oli siin toonitatud. Kojanarr hra T a r m o poolt vähem narr kui oleme tavaliselt narre näinud. Aga see mõjus hästi, sest ta räägib kandvaid mõtteid. Angela rabelev, tunglev, kippuv olek prl. A a r m a poolt sai hea käsitleuse ja Angela isa-ema hra L. H a n s e n i ja pr. A. M ö d r e poolt tugevalt grotesksed. Ka hra R u u b e l Mathiase osas ja hra E s k o l a Karlo osas rahuldusid.

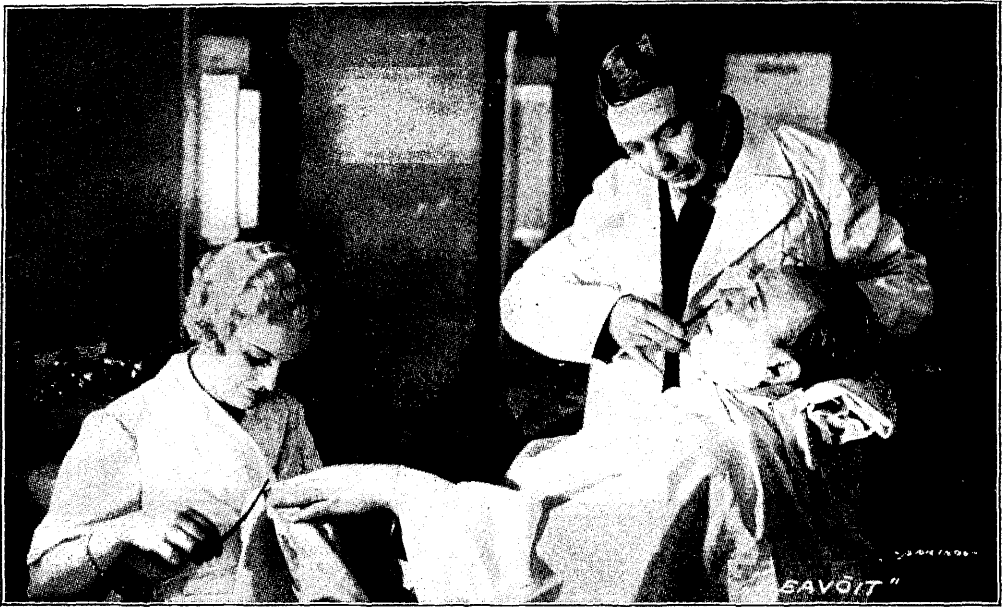
Tundmus jäi, et kui autor looritab ja lavastaja toonitamisest sageli hoidub, siis ei saa head teatriõhtut.

R. K(angro)-P(ool), „Postimees“, 12. 10. 36.

Hella Vuolijoe
näidend „NISKA-
MÄE NAISED“
Vanemuises

Pildil: 1) K. Taniloo ja
J. Pöder, 2) L. Laoniit
ja L. Tubin, 3) stseen
viimsest vaatuses

W. Somerset Maugham'i näidend „PEAVÕIT“ („Sheppey“) Estonias

Näitejuht — A. Lauter, dekoratsioonid — A. Vahtram. Pildil Sepä (J. Tõnopa), Bolton (S. Lipp) ja preili Grenz (M. Luts)

... Reaalsed noodid, jantlemine, koomika olematu sagimises ei annud head mänguühtlast muljet. Ebamäärasus halvas nautimisvõimaluses. Lõpu kurb noot tõi lisaks magedusegi maigu.

Sama, „Uudisleht“, 13. 10. 36.

... Ruut Tarmo, kelle lavastusel „Kuningal on külm“ tuli ettekandele, oli näidendi mõtet õieti mõistnud ja ka üsna osavalt lahendanud selle näidendi laadist tingitud mitte just kergesti lahendatavaid lavastusprobleeme. Veelgi rohkem alla kriipsutades näidendis satiirilist elementi ja mägistseeni lõpposa kokku surudes oleks „Kuningal on külm“ lavaline efekt olnud veelgi mõjuvam. Muidugi täiel määral nautida võib A. H. Tammsaare teost siiski ainult lugedes, kuna ta mõttekäik teeb kohati sarnaseid hüppeid, et lavalise tegevuse tempo pealtvaatajal aega ei anna neisse süveneda.

„Kuningal on külm“ oli draamastuudiolaste kujutuses vägagi nauditavaks teatrielamuseks. Väga meelejääva kuju lõi Reet A a r m a temperamentsest mägitüdrukust Angelast. Sama heaks partneriks oli talle Mizzi Möller-Möldre Marina ning Ruut Tarmo ise narrina. Ka Hõimre kujutas vana kuningat väga sümpaatselt. Lavastaja oli suurt rõhku pannud mängu ekspressiivsusele. See sisaldab aga hädaohtu sattuda liialdustesse. Kohati sündiski see, kuid üldiselt hoidis lavastaja näitlejaid tugevasti ohjes... Kuigi A. H. Tammsaare „Kuningal on külm“ mõjub tugevamalt lugedes kui laval, ometi Draamastudio teatri kujutusel tast töötab saada käesoleva teatrihooaja tähelepanuväärsem lavastus, millele tuleb anda täielik tunnustus.

H. V(ellner), „Vaba Maa“, 12. 10. 36.

Toonitan veel kord, et kuigi näidendist kui tervikust on raske aru saada, ta on ometi väga huvitav. Väga huvitav, kuigi kaugeltki mitte alati haarav, on ta ettekannegi Ruut Tarmo lavastusel. Kõige kergem on teda nautida, kui teda võtta just muinasjutt-unenäona. Siis „ülemate“ nukumängitamine ühelt poolt ja parimas mõttes realistlik mäng teises vaatuses ja nii mõneski ülejäänud aktide stseenis ei tundu nii raskesti ühendatavana.

Mis meid pärast Pärn Raudvee Kireva nõupidamisesaali eesriide kerkimist kõigepealt köidab, on Ruut T a r m o huvitav, kolmeharalise habemega mask. Tarmo mängib vanateenrist kojanarri ja teeb seda hästi. Huvitav on ka tutvumine kullaga tikitud mundreis „ülemaist“ ehk meie keeles ministreist loomaaiaga. Väga kena oli külmetava

W. Somerset Maugham'i näidend „PEAVÕIT“ („Sheppey“) Estonias
Lavastus — A. Lauter, dekoratsioonid — A. Vahtram. Pildil stseen I vaatuses

kuninga lavale ilmumine, nagu üldse Aado Hõimre mõnusat „valitsejat“ oli kogu aeg löbu jälgida. Noorteener Mathias (Paul Ruubel) on üldiselt rahuldav, kuigi temas peaaegu sugugi ei ole teenri momenti, vaid ta tundub pigemini noore üle aisa lööva puutlina.

Teine vaatus moodustab mängu suhtes ettekande tippu. Kuigi osa tegelaste psühholoogia siin tundub väga omapärasena, ei häiri see meid pikapeale kuigi palju, sest et ta on autoril paradoksaalseist hüppeist hoolimata järjekindlalt läbi viidud. Välja arvatud vaatus lõpp (pärast Karlo lahkumist), mis — läbitöötamatusse tõttu? — ära langes, pakkusid tegelased siin kõike head ja tippudes otse suurepäraselt mängu. Eriti hiilgada võis (ja just selles vaatuses, pärast mitte enam sel määral) Reet Aarma näidendi naispeategelase, paradoksaalse hingeeluga neitsi Angela, osas, pakkudes meile rikkalikult nüansse, mis seda paradoksaalsust tegid meile vastuvõetavaks. Ainult üks põhjalikult väär rõhutis juhtus preilil: „Kui ma midagi tahan, siis pean ma seda kohe saama, muidu läheb himu üle.“ (Peab muidugi olema: „...kohe saama...“)

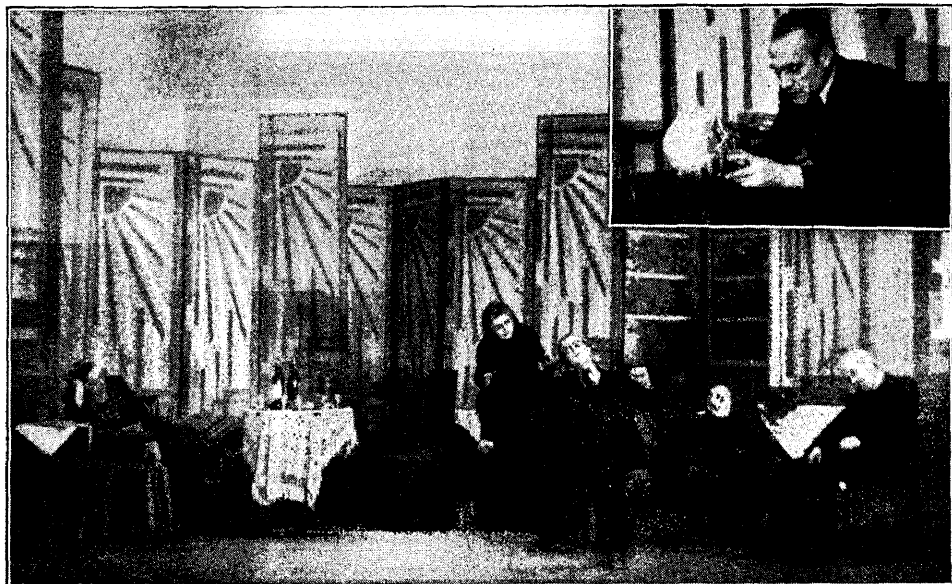
Mari-Ann Möldre oli üldiselt väga tore krõbe eit ja omamoodi „hoolitseja“ ema, ainult ta ei leidnud kohe alguses oma õiget tooni (mis oli pigemini Joosep Tootsi oma), kuid seda enam ta rõõmustas meid, kui ta selle õige tooni kätte oli saanud, mis sündis õige peatselt. Oma mõnususega parajal määral kontrastseks paarimeheks isana oli Leopold Hansen. Passiivselt armunud Karlo ossa Olev Eskola sobis hästi.

Kolmanda vaatuses esimeses pildis jäi kõige enam meelega kuninga voolmete terveks tallamine Angela poolt, stseen, mis oma vaimult on väga bernardshawlik, nagu veel nii mõnigi situatsioon ja mõtteavaldus.

Näidendi lõpp ei rahulda ei autori poolt ega Tarmo poolt muudetud kujul. Autori lõpp tundub lahendamatu akordina, Tarmo oma (kuningas sureb meie nähes) on kahtlemata „ümmargusem“, kuid asjata on teda õilistatud sellest kohast peale, kus Karlo Angelalt ei nõua tagasi oma pükse, nagu seda tahab autor, vaid sõrmuseid. Kogu näidendis on nii palju groteski, et siingi oleks enam sobinud grotesk, enam kergus. Praeguse lõpu kohal aga lehitab tiibu raskuse vaim — liigselt kangelasena lahku Karlo, liig traagiliselt saadab teda Angela (vastava ironiaga öeldes: „Ma teen, nagu Karlo tahab“), liig aeglaselt tuleb maha eesriie. Kõik see jätab äkki tragöödia lõpu mulje, kuid „Kuningal on külm“ ei ole ometi tragöödia.

Täis saal jälgis etendust pineva huviga. Kõige soojem vastuvõtt sai osaks teisele vaatusle.

V. Mettus, „Päevaleht“, 10. 10. 36.

A. Korneitšuki näidend „PLATON KRETŠET“ Ugalas

Lavastus ja nimiosaline — Ed. Tinn, dekoratsioonid — J. Kangilaski. Pildil stseen I vaatusest

Lavastaja Ruut Tarmo... oli püüdnud vaatleja huvi ka lavapildi ja lavalsündivaga köita. Kõigepealt need tugevalt karikeeritud maskid, kirevad kostüümid ning keerulised dekoratsioonid. Viimastega Pärn Raudvee aitab üldpilti tublisti elavamaks teha. Õnnelik on ka võte, et „olematut kuningriiki“ mängukaartide motiive abil alla kriipsutatakse ja kuningriigi iga üksiku ressoori juhi puldile sümboolne kujutus on asetatud. Teises vaatuses lavastaja oli isegi terve menažerii (sokk ja tuvid) lavale toonud, et võimalikke tühje kohti täita. Sokuke on päris sobiv, kuid tuvisid poleks just tarvis, kuidagi kavatsus paistab liiga läbi. (Muide esietendusel oli sokuke vist lambipalavikus, ei märganud teine õigel ajal lavalt lahkuda.) Üldiselt peab tunnistama, et Ruut Tarmo lavastus näidendile kõigiti kasuks on tulnud ning asja palju elavamaks aitab muuta.

Mis puutub mängulisse külge, siis siin maksab juttu teha ainult teise vaatuse osalistest, sest kuningas, narr ja ülemad on vaid skeemid, kes räägivad üpris ebaisikulisi sõnu. Siin oleks vahest ehk nimetada, et hüveülema (Joh. Kaljola) ja karjäulema (Jaan Sammuli) kõneviis oli niisugune, mis palju sõnu kaduma laskis minna. Selles näidendis ei tohiks need tegelased aga sugugi arusaamatuks jääda, sest pole niivõrd tähtis, kuidas nad seda ütlevad, kuivõrd see, et meie aru saaks, mida nad ütlevad.

Oma hülgeosa andis selles tükis Reet Arma Angela osas. See oli läbi ja läbi tammsaarelik naine. Nii häälelt, liigutustelt ja kujult kõigiti sobiv ja kaasakiskuv. Tütarlapselikult õrn, naiselikult kaval ja võrgutav, lapselikult naiiv — kõike seda suutis näitlejanna võrdsest hästi. Kui spontaanselt sündis ta juures ühest meeleolust teise üleminek! Nii näiteks kõneluses oma emaga, kus näitlejanna kogu inimese tunneteskaala läbi mängis. Päris imelikuna näib, et meie teatrid, kes naisjõudude üliküllusega kiidelda ei või, selle näitlejannaga nii imevähe on katsetanud.

Väga tore oli Mari-Ann Möldre Angela ema osas. Näitlejannal oli jälle kord võimalus oma ülitugeva koomikaanniga publikut köita. Temale täiesti vääriline partner oli Leop. Hansen isana, kelle muhe huumor lõbusa meeleolu lõi. Olev Eskola, kes mängis romantilist Karlot, pakkus ilusa kuju, otsekui Parsifal, too südamepuhas loll. Temperamendikalt ja hoogsalt esines noor Paul Ruubel Mathiase osas, vaid väike lambipalavik pidurdas esietendusel pisut mängu.

Rahvast oli rohkesti. Plaksutati, anti lilli.

Leo Soonberg, „Uus Eesti“, 12. 10. 36.

Molière'i „Ihnus“ Endlas

Lavastus — E. Lemmiste, dekoratsioonid — U. Halla. Pildil 5-da vaatuse finaali

Näidendi lavastus R. Tarmo poolt on kõigiti õnnestunud. On tehtud kärpeid, mis peavad tasandama satiiri. Küsitavaks jäi ainult, miks eriti esimeses ja viimases pildis on kaldutud jantlikku groteski, kuna teine pilt on antud peaaegu puhtrealistlikult? Miks kuningas ise on realistlik kujud, samuti ka narr, kuid ministrid on osalt kujutatud lõustadena? Kindlasti on mõeldav näidendi lavastamine äärmise groteskina, kuid siis oleks tulnud see ka järjekindlalt ja veel suurema värvirikkusega läbi viia. Kuid et näidendi kogu löögipind seisab ta sõnastuses, lõikavais aforismes, siis see sõnaline satiir oleks kahtlemata palju mõjukamaks ja ümaramaks muutunud, kui lõustade asemel päris soliidid ja „ministerlikud“ võimukandjad neid oleks väljendanud.

Näidendi nõrgemaks osaks on kolmas vaatus, eriti aga selle teine pilt. Vist oleks siin veelgi suurem kärpimine kasuks olnud. Lõpu väikese ümbertegemisega aga näidend midagi ei võitnud.

Peaosad olid kõik heades kätes. A. Hõimre kuningas oli väga sobivalt rahulik ja vaikne olend, kellele valitsemise asjad muret ei tee, kenaks vastandiks talle R. Tarmo tark ja kõike korraldav narr. Erilise naudingu valmistasid aga M. Möller ja L. Hansen toreda lopsaka eide-taadi paarina teises vaatuses. Samuti paenduv ja varjundirikas mängus oli R. Arma neitsi Angela osas. Teistelegi pole midagi etteheita, mahaarvatud ministrite liigne grotesksus, mis aga tuleb panna näitejuhi arvesse.

Publikut palju, vastuvõtt väga soe.

Oskar Kurmiste, „Rahva Sõna“, 16. 10. 36.

„TEATER“

on teatrihuviliste häälekandja linnas ja maal. Aastakäik maksab ainult 2 krooni. Seniilmunud numbrid on saadaval toimetuses. Aidakem kõik kaasa „TEATRI“ levikule!

Arnold Sepp'a näidend „ARMASTUS JA MAA“ (Päikese poole) Tööliseteatris
Lavastus — A. Särev, dekoratsioonid — H. Tamm. Pildil stseen II vaatuses

Teatrite töomailt

ESTONIA

Draama. Estonia draamatrupil on järgmise lavastusena peale Somerset Maughami „Peavõitu“ kavas Hella Vuolijõe näidend „Niskamäe naised“, mille lavastab Helsingi Rahvateatri direktor Salmelainen koos Ants Lauteriga. Peaosas (Niskamäe Vanaperenaine) Liina Reiman. „Niskamäe naiste“ esietendus on 15. novembril.

Viimse lavastusena hooaja esimesel poolel tuleb detsembris ungari nüüdisaja tunnustatuima lavakirjaniku Lajos Zilahy komöödia „Päike paistab“ Priit Põldroosi juhatusel.

Ooperitrupp töötab praegu Puccini „Bohême'i“ kallal, mille lavastab Heino Uuli. Muusikaline juhatus Raimund Kullil. „Bohême'il“ valmistatakse ette kahekordne solistide koosseis. Esietendus novembri lõpul.

Monjuszko ooperi „Halka“ muusikalise osa ettevalmistamiseks algab töö detsembris. Ka see toimub Raimund Kulli juhatusel. Ooperi lavastab Varssavi ooperinäitejuht professor Fr. Freszel, kes sõidab Tallinna jaanuari algul.

Järjekordne balletiesietendus on ette nähtud detsembriks.

Operetitrupil on käsil Imre Kalmani operett „Keisrinna Josephine“, mis ungari suure meistri toodangus on muusikaliselt nõudlikemaid. Selle uudisteose maailma-esietendus oli läinud hooajal Zürichis. Estonias ta esineb Agu Lüüdiki lavastuses, muusikaline juhatus Verner Nerepil.

Teatrijuubel. Käesoleval hooajal Vanemuine ja Estonia kutseteatreina mälestavad oma 30-aastast kestust. Kuna Estonia seltsil suuremad juubelipidustused olid alles läinud hooajal, kavatakse nüüd teatri 30. a. juubelit märkida vaid ühe piduliku etendusega, mille kavas oleksid uues lavastuses Kitzebergi „Pila Peetri testament“ ja Kunderi „Kroonu onu“ — esimesi eesti algupärandeid Estonia esimese hooaja repertuaarist.

DRAAMASTUUDIO

A. H. Tammsaare on tuntud meie suurima romaanimeistrina. „Tõe ja õiguse“ epopöäga talurahva elust on ta võitnud silmapaistva koha põhjamaa romanistide keskel. „Tõe ja õiguse“ 5 köidet on kõik dramatiseeritud ja suure eduga läinud laval. Neil dramatiseeringuil on oma probleemistikuga ja elava sisuga olnud meie vaatlajale palju rohkem ütelda kui seda on võinud ükskõik missugune tõlkenäidend. Juba üksi Pearu J. Kaljola ja Andres A. Hõimre kujutused on muutunud meie teatri hiilgekujuks. Mõttetiheduse, probleemi põhjalikkuse ja tundmuste mugavuse poolest ulatavad need dramatiseeringud üle kõigest sellest, mida pakub meile meie teater tõlkenäidendite kaudu. Ja pealgi on kõik meie oma, meie oma edu.

Näidendeid on A. H. Tammsaare vähe kirjutanud. Neist on nimetada vaid „Juudit“ ja nüüd „Kuningal on külm“. Need mõlemad näidendid on küll teatava kalduvusega eepikasse, aga annavad siiski häid võimalusi mängimiseks ja kujude loomiseks, näiteks „Kuningal on külm“ teine vaatus.

Mida A. H. Tammsaare juures eriti suureks vooruseks tuleb pidada, on see, et ta ei opereeri lahtiste lavanaljadega, mille peale publik on nõnda maias, vaid ta löögid ja teravmeelsused on varjatunud ja mõistlikumat laadi. Sellest tulebki, et saal nõnda ei rökka kui H. Raudsepa käes, kuid seda rohkem annab Tammsaare tekst võimalust järelemõtlemiseks ja järeletundmiseks.

A. H. Tammsaare on kibe ebakultuuri ja ebatsivilisatsiooni vastane. Oma terava keelega ei anna ta armu „näilisele“ haridusele, mis saavutatakse raha ja võimu abil. Eriti „annab“ ta naistele igasuguste võõpamiste ja moodide eest. Peaprobleemina „Kuningal on külm“ A. H. Tammsaare naeruvääristab rahva kergeusklikkust, kes on alati valmis jooksmas nende järele, kes lubavad kõige rohkem, jooksmas imede järele, seisku see ime või kahe peaga vasikas. See imede järele jooksmine on meie aja üle-euroopaline nähtus ja seda A. H. Tammsaare just diskrediteeribki oma uues näidendis „Kuningal on külm“.

VANEMUINE

Käesolev hooaeg algas õnnestunud möödunud hooajast tiivustatuna suure optimismi ja tööroõmu ning -innuga. Sellele andis ja annab hoogu lisaks veel teatrimaja ümberehitus, millega tahetakse valmis jõuda tulevaks sügiseks ja mille järele Vanemuine omaks ajakohased ning teatrile kõigiti sobivad ruumid.

Hooaeg algas veidi varem kui harilikult, ilma eelhooajata. Avatükiks oli (3. sept.) A. H. Tammsaare romaani „Tõde ja õigus“ III-da osa dramatiseering „1905“ peanäitejuhi Kaarli Aluoja poolt, mis oli ühtlasi sõnalavastuse avamiseks. Sama lavastusega esineti ka 30. aug. Albus A. H. Tammsaare ausamba avamisel.

Muusikalavastuste hooaeg avati J. Straussi operetiga „Nahkhiir“ (19. sept.) A. Meringi lavastusel, V. Haasi lavapiltide ja S. Leito kostüümidega. Lavastusse oli rakendatud kogu Vanemuise lavatrupp koos tantsurühmadega, nii et tegelaste arv tõusis üle 90.

Järgmiseks lavastuseks (esietendus 8. okt.) oli Hella Vuolijoe näidend „Niskamäe naised“ K. Aluoja lavastusel, V. Haasi dekoratsioonidega, S. Leito kostüümidega, mis saavutas nimetatud 3 lavastuse hulgas kõige suurema kunstilise menu.

Neljandaks uuslavastuseks oli Török-Emödi näidend „Tiitarlaps tänaval“, esietendusega 15. oktoobril.

Kui läinud hooaeg möödus Vanemuise 70. juubeliaastana, siis käesolev hooaeg on Vanemuises kutselise teatrina töötamise 30. aasta, mis samuti läheb juubeli tähe all. Juubelipidustused toimuvad 28. ja 29. novembril koos Estoniaga, mille puhul lavale tuuakse A. Kitzbergi näidend „Püve talus“.

Peaõhk asetatakse käesolevalgi hooajal sõnalavastusele, kuna muusikalavastused jääksid teisele kohale. Ooperitega minnakse tänavu juba tõsisemate katsete juure ja praegu on kibe töö käimas Puccini „Madame Butterfly“ viimistlemisega. Anda tahetakse ka rohkem lasteetendusi ning kahel viisil — nimelt lasteetendusi nooremale õpilasile ja eelkoolialisile pühapäeviti kl. 12 ja noorsooetendusi (vanemad õpilased jne.) laupäeviti kl. 4. Samuti on kavatsusel anda orkestrikontserte ja tantsurühma poolt üks iseseisev tantslavastus, mida loodetakse korduvalt esitada.

A. Mälk-A. Särevi „ÕITSEV MERI“ Kandlees

Lavastus — E. Pärnmäe, dekoratsioonid — A. Lepik

UGALA

Ugala teatri käesoleva hooaja esiklavastus „Libahunt“ pälvis nii publiku kui ka ajakirjanduse sooja poolehoidu. Sama võib ütelda ka järgmiste lavastuste kohta. Mitte alati pole olnud päris täis maju, kuid nii vaatajate arv kui ka etenduste kassa on võrreldes läinud hooajaga näidanud tugevat tõusutendentsi. Teisena toodi lavale P. Weberi ja A. Horsi komöödia „Talumatu tüdruk“ ja laup., 10. okt., oli A. Korneitšuki näidendi „Platon Kretšeti“ esietendus. Arvestades publiku elavaid kiiduavaldusi iga vaatuse järele ning ajakirjanduse arvustusi töötab „Platon Kretšet“ kujuneda üheks hooaja meenukaimaks tükiks. Ettevalmistusel on ja paari nädala jooksul lavastatakse A. Mälgu „Õitsev meri“ ja L. Fodori „Pr. dr. Szabo“. Töö käib teatris praegu kahe trupiga, mille tõttu avaneb võimalus külastada maad sagedamini läinud hooajast, kuna maalt on saadetud sooviavaldusi ja küllakutseid kuni jõuluni ette. Senisest edust tiivustatud, valitseb ka näitlejate keskel intensiivne töömeeleolu ja käesolev hooaeg võib Ugalale kujuneda edukamaks kõigist varemast.

KANNEL

Tänavune sügis tõi Võru Kandlele kingituse: veel mitte kümneaastane noorukipoisike Kannel arvati kutseliste teatrite perre. Mainimata majanduslikke paremusi, mis sellega seoses, sai noor teater selle sammuga ergutust ja tahet edaspidisekski töötamiseks. Näitlejail — keda Kandle peres on mõnigi andekas jõud — oli põhjust rõõmustamiseks, samuti võrulasil-teatripublikul. Muidugi leidub skeptikuid, kes kahtlevad ning võtavad elukutselist Kannelt eelarvamise ja tagamõttega, kuid küllap tegelik elu sunnib neidki muutma oma arvamist.

Kandle muutudes kutseliseks hakkas ta tegevust juhtima teatricalitsus, kuhu kuuluvad: teatrirvanem J. Murro, üldjuht A. Torop, kunstiline juht Eero Pärnmäe, majandusjuht Viktor Krull ja talitusjuht Aug. Tammisaar. Lavategelaste ja teatrihuviliste seltsi liikmete koosolekul, mis peeti hiljuti, töötati välja teatringi kodukorra põhilauseid ning moodustati teatri nõukogu, kuhu teatricalitsuse poolt valiti hrad Kook, Pettai ja Heiffer. Teatri nõukogusse kuuluvad veel Kandle seltsi peakoosoleku ja juhatuse esindajad, teatri üldjuht, majandusjuht, näitejuht ja näitlejate esindaja, kelleks näitlejad valisid prl. E. Kuuse.

O. Indigi näidend „INIMENE SILLA ALL“ Kuressaare teatris

Näitejuht — R. Kuljus

Hooaja avas Kannel tänavu A. Mälgu-Särevi dramatiseeringu „Õitsva merega“. Kuna see oli Kandle esimene etendus kutselisena, ei saa talle veel esitada kutselise teatri kohta käivaid nõudeid, kuid tulemused olid küllaltki tähelepannväärt ja hinnatavad. Suuresti aitasid „Õitsva mere“ esilepääsmisele Kandles kaasa Vörust, kahjuks, lahkunud ja siin külalisena kaasa tegeva dekoratuur Armand Lepiku dekoratsioonid.

Pärast avaesietenduseks mängitud „Õitsvat merd“ toodi lavale Rudolf Töröki ja Th. Emödi „Tütarlaps tänaval“.

Kandle sihiks on viia ka maale teatrit ning selle tõttu korraldatakse, käesolevast sügisest alates, ringreise maakonda. Seni on antud etendusi G. Ge „Hooldajaga“, Tsoorus, Aleksandris, Leevil. Kavatsus on minna ka Petserisse külaskäiguetendusele, sinna aga „Tütarlaps tänaval“. Maa hindab Kandle külaleiba, mida tunnistavad selgesti alati täielikult väljamüüdud saalid.

Oma tänavusel hooajal Kannel tahab panna rõhku sõnalavastusele, kuna operette lavastatakse teises järjekorras. Edasi on kavatsus pakkuda ka lastenäidendeid, et meelitada teatrisse väikest publikut, kes säärasele üritusele osutab tavaliselt tänulikkust. Endistest lavastustest tulevad kordamisele mõned möödunud hooajal ettekantuist.

Hoolega valmistub Kannel oma 10. sünnipäevaks — juubeliks, mis toimub 24. ja 25. oktoobril. Juubelitükina lavastatakse 10 a. eest mängitud „Libahunt“ ja teisel päeval „Õitsev meri“. 24. okt. peetakse lühike päevakohane aktus. Koostamisel on juubeli puhuks Kandle brošüür.

KURESSAARE

Kuressaare teater avas hooaja laupäeval, 19. sept. s. a., Arn. Sepp'a näidendiga „Päikese poole“.

Hooaja avaõhtu õnnestus hästi nii kunstiliselt kui ka majanduslikult. Lavastaja Riivo Kuljus oli loonud „Päikese poole“ tegelasist tiheda ansambli, kuigi üksikud kohad tundusid lünklikena — tekstist tingitud veniva dialoogi tõttu. Dekoratsioonid antud oludes löid sobiva miljöö igale vaatusel.

Üllatavat tõusu aga näitas abonentkaartide ostjate arv, mis tõusis eelmisest aastast üle 100%. Samuti on senini läinud kõik etendused täismaaja ees, mis näitab, et kuressaarlane peab lugu ja hindab oma teatrit.

Teise esietendusena läks 3. okt. O. Indigi „Inimene silla all“, mis leidis publikult sooja vastuvõtu ning töötab saada lemmiktükiks.

Peatselt järgneb uue lavastusena Töröki-Emödi „Tütarlaps tänaval“, mille esietendus on 24. okt., ja selle järele tuleb lavale Aug. Kitzbergi „Kauka Jumal“.

Toimetused

„TEATRI“ järgmine number ilmub 19. novembril s. a. Kaastöö selle numbri jaoks tuleb saata toimetusele, Tallinn, postkast 357, hiljemalt 10. novembriks.

*

„TEATRI“ talitus palub lugupeetavaid tellijaid nime- ja elukohamuutmisest k o h e teatada. Talitus ei vastuta aadressi muutmise tõttu kaotsiläänud numbrite eest, kui elukoha muutmisest ei ole õigeaegselt talitusele teatatud.

SISU:

M. RAUD — Publik nõuab osa.
 ● O. TOOMING — Maalava päevaprobleeme ● P. PINNA — Näitleja loomingust ● A. MURAKIN — Õige ja kauni keele poole ● A. KONSA jutustab ... ● A. Säreviņa vestlemas ● Kõnelemisi M. Raua- ga kirvest ja kuusi ● ED. R. — Uus satiiriline draamateos ● Mis ülevivad arustajad „Kuningal on külm“ lavastusest? ● Teatriite töömaili ● Eesti teater arvudes 1935/36. a. hooajal ● Eesti teatrie repertuaar 1935/36. a. hooajal ● Toimetused ●

PILDID:

«Kuningal on külm» — Draamastuudios / A. H. Tammsaare / «Kuningal on külm» — Draamastuudios / «Kuningal on külm» — Draamastuudios / «Kuningal on külm» — Draamastuudios / «Kuningal on külm» — Draamastuudios / Riina Reinik / «Lõbus talupoeg» — Estonias / «Lõbus talupoeg» — Estonias / Amalie Kansa / Heino Vaks / Andres Särev / Mart Raud / «Võluflöödi» — Estonias / «Armastus ja maa» — Töölisteatri / Eino Salmilainen / Maria Merjens- kaja / «Niskamäe naised» — Vane- muis / «Peavõit» — Estonias / «Pea- võit» — Estonias / «Platon Kreičet» — Ugala / «Ihnus» — Endlas / «Ar- mastus ja maa» — Töölisteatri / «Õitsev meri» — Kandes / «Inimene silla all» — Kuressaares.

Tabel nr. 1.

Eesti teater arvudes 1935/36. a. hooajal

Teatrid	Lavastuste arv		Eten- duste arv	Vaatlejate arv etenduste liikide järgi					Omatulu (kaasa)	Toetusi riigilt ja omavalit- sustelt	Keskmiselt ühe etenduse kohta (koik ingid kokku)	Kesk- m. p. lehtind iga Vaate- leja kohta seent	
	uusid	Kokku		sõna- lavast.	oo- per.	operett	tants	laste ja noor- sõo kokku					
Kuulsused.													
Estonia	17	36	307	73.324	37.728	64.938	11.165	2.196	189.351	157.723,15	128.000,—	617	449,—
Vaemuine	19	27	288	42.173	4.549	22.251	—	7.667	76.640	42.661,32	59.164,12	266	148,—
Draamastuudio	14	3	278	66.153	—	—	948	9.755	76.856	53.415,02	37.460,—	276	192,—
Töölisteater	9	5	206	71.512	—	7.247	—	2.523	71.512	36.036,92	24.546,32	347	175,—
Ugala	15	2	143	22.546	—	—	—	—	32.316	14.200,65	9.000,—	226	99,—
Narva	11	4	110	13.605	—	15.205	—	—	28.810	10.273,96	9.760,—	262	93,—
Endla	15	3	89	18.461	1.554	5.639	—	1.931	27.585	11.926,15	12.825,—	310	134,—
Kokku	100	44	1.421	307.774	43.831	115.280	12.113	24.072	503.070	306.237,17	280.755,44	354	215,—
Poolutsel.													
Kannel	10	5	50	8.252	—	4.246	—	—	12.498	4.367,—	1.870,—	249	87,—
Kuressaare	11	—	41	2.599	—	2.107	207	581	5.494	2.919,80	1.250,—	134	71,—
Kokku	21	5	91	10.851	—	6.353	207	581	17.992	7.226,80	3.120,—	193	80,—

Eesti teatrite repertuaar 1935/36. a. hooajal

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
E S T O N I A					
Mida soovite	W. Shakespeare	komöödia	14	8134	4204.85
Äsja ilmunud	Ed. Bourdet	näidend	12	5442	3372.60
Mare ja ta poeg	A. Kallas	näidend	6	3655	2148.99
Oi noorus	E. O'Neill	komöödia	28	20018*)	11813.88*)
Mikumärdi	H. Raudsepp	"	12	7632	3980.01
Preili	J. Deval	"	9	5427	3058.09
Palju kära ei millestki	W. Shakespeare	"	8	3293	1392.69
Vedelvorst	H. Raudsepp	"	1	622	298.90
Kuivatage silmavett	F. P. Buch	lustmäng	1	401	145.25
Püve talus	A. Kitzberg	külakom.	7	4736	2176.06
Revident	N. V. Gogol	komöödia	14	9964	5582.38
Madonna ehe	E. Wolf-Ferrari	ooper	7	3323	2730.68
Lohengrin	R. Wagner	"	12	5599	3645.52
Talupoja au ja Pajatsid	P. Mascagni ja R. Leoncavallo	"	12	6837	4595.65
Näkingeid (Russalka)	Dargomõžski	"	8	3711	2389.21
Vikerlased	E. Aav	"	3	1327	1007.08
Traviata	G. Verdi	"	3	1256	1741.87
Rigoletto	"	"	5	2402	2013.55
Eugen Onegin	P. Tšaikovski	"	5	1963	1098.56
Sevilla habemeajaja	G. Rossini	"	2	1324	2427.—
Faust	Ch. Gounod	"	6	3404	2042.31
Hoffmanni lood	J. Offenbach	"	3	1201	714.03
Padaemand	P. Tšaikovski	"	8	4619	3910.40
Rigoletto II vaatus, Madonna ehe II vaat. ja Lakme II vaat.	G. Verdi, E. Wolf- Ferrari, L. Delibes	"	1	762	1181.20
Ahvateľv leek	Ed. Künneke	operett	16	9546	8093.19
Mariza	I. Kalman	"	35	24126	20876.73
Lõbus lesk	F. Lehár	"	22	13678	12740.31
Bajadeer	I. Kalman	"	11	6800	4948.13
Igavene legend	A. Sepp ja P. Ardna	"	4	2561	1967.35
Hollandlanna	I. Kalman	"	2	1248	1065.90
Veenus siidis	R. Stolz	"	2	1605	2052.25
Silva	I. Kalman	"	5	4183	4412.55
Viktooria ja ta husaar	P. Abraham	"	1	930	1376.55
Savoy ball	"	"	1	261	167.70
Jõuluvana	H. Gesner	lastenäid.	4	2196	1072.40
Pähklipureja	P. Tšaikovski	ballett	17	11165	10779.33
V A N E M U I N E					
Mees merelt	A. Mälk	näidend	17	3914	1780.10
Tagaboovis	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	28	7489	3596.35
Pisuhänd	E. Vilde	komöödia	5	1527	391.58
Esivanemate kuld	J. Jaik	rahvatükk	1	117	60.95
Mässuvaim	A. Raag	näidend	2	221	134.67
Kraavihallid	E. Vaigur	rahvatükk	2	269	101.75
C. R. Jakobson	M. Metsanurk	näidend	5	997	425.60
Sa ei pea abielu rikkuma	E. Zola	draama	8	1372	599.10
Mare ja ta poeg	A. Kallas	näidend	5	1069	550.25
Mikumärdi	H. Raudsepp	komöödia	10	2828	1078.20
Südameuss	L. Anzengruber	rahvatükk	4	712	434.05
Turandot	F. Schiller	näidend	5	679	200.50

*) Ilma ringreisietendusteta.

T E A T E R

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
Oi noorus	E. O'Neill	komöödia	37	7663	4202.85
Unustamatud hetked	J. Békeff	näidend	28	6445	4394.40
Isamaa auks	S. Prunden		3	2190	503.55
1- ja 2-vaat. segaeeskava õhtud	—		7	4681	4129.92
Vikerlased	E. Aav	ooper	6	1608	833.30
Talupoja au ja Pajatsid	P. Mascagni ja R. Leoncavallo	"	13	2353	1276.10
Boheem	G. Puccini	"	3	588	251.35
Kõrvelaul	S. Romberg	operett	31	9816	7349.35
Silva	I. Kalman	"	4	1646	1070.10
Veenus siidis	R. Stolz	"	24	6588	4333.60
Napoli pärl	E. Valmre, B. Vatsel	"	14	4201	2473.75
Maalused	H. Visnapuu	lastelavastus	9	2356	620.25
Ants ja nukk	A. Schwabacher	"	7	1686	461.45
Väike džungli nõiud	D. Poska	"	8	1989	537.75
Joosep Toots koolis	O. Luts	"	2	1636	824.50

D R A A M A S T U U D I O T E A T E R

Härra Mauruse I järgu koolis	A. H. Tammsaare — Särev	dramatis.	56	17423	12.139.55
Mees merelt	A. Mälk	näidend	33	8841	6.823.79
Kummitused	H. Ibsen	draama	14	4535	3.419.92
Merikarud	R. Valdess—Zalite — Särev	dramatis.	35	10961	8.169.06
Messiina kingsepp	A. de Stefani	draama	25	4935	3.508.48
Toomas Nipernaadi	A. Gailit — Särev	dramatis.	54	13891	10.363.37
Uputus	H. Berger	näidend	23	3430	2.492.—
Seeba kuninganna	A. Gailit	näidend	1	300	30.—
Vana-aasta õhtu	—	segaõhtu	1	842	1.300.73
Vargamäe vanad ja noored	A. H. Tammsaare— Särev	dramatis.	3	995	582.34
Neetud talu	A. Kitzberg	noorsooet.	5	1447	571.63
Admiral Bobby	G. Fröschel-Toona	"	5	2342	948.84
Oliver Twist	Chr. Dickens	"	4	1484	405.84
Maa-alused	H. Visnapuu	"	1	185	53.78
Kuus venda	H. Visnapuu	"	10	3025	1.456.30
Nõiaring	Jaap Kool	tantslavast.	4	948	704.07
Võlupill	Pacci-Kitzberg	noorsooet.	4	1272	445.32

T Ö Ö L I S T E A T E R

Esivanemate kuld	Juhan Jaik	rahvatükk	15	4005	2012.23
Kraavihallid (eelm. hooajast)	Eon Vaigur	"	31	9964	5463.17
Tagahoovis " "	Luts-Särev	dramatiseer.	23	10974	3869.35
Parvepoisid " "	T. Pakkala	rahvatükk	12	4902	1791.35
Vaikne nurgake	Luts-Särev	dramat.	20	7368	4370.96
Vaesemehe ututall (eelm. h.)	A. Mälk	näidend	7	3007	1137.27
Tütarlaps tänaval	Török-Emöd	näidend	34	12487	7008.33
Kolme neitsi kodu (eelm. h.)	Schubert-Berte	näidend	1	195	100.58
Peer Gynt	H. Ibsen	näidend	15	5729	3584.05
Mahtra sõda	Vilde-Särev	dramatiseer.	12	4422	2279.97
Kosjasõit	A. Kitzberg ja J. Simm	laulumäng	14	3919	1881.65
Platon Kretset	A. Korneitšuk	näidend	11	2942	1675.99
Potilill ja karusammal	E. Vaigur	rahvatükk	5	1408	804.03
Arusaamatu lugur, Kapsapea, Pärijad	O. Luts	näidend	1	190	57.99

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
U G A L A					
Kauged rannad	M. Pagnol	näidend	8	1446	712.45
Mehe küljeluu	M. Jotuni	rahvatükk	6	1440	311.25
Fanny	M. Pagnol	näidend	17	3915	1736.25
Kraavihallid	E. Vaigur	rahvatükk	19	4410	1783.20
Mees merelt	A. Mälk	näidend	13	3311	1269.20
Tagahoovis	O. Luts — A. Särev	dramatiseer.	12	3075	1181.70
Inimene silla all	O. Indig	näidend	4	588	152.—
Päikese poole	A. Sepp	näidend	10	1374	604.95
Tütarlaps tänaval	R. Török ja T. Emödi	näidend	13	2460	1344.95
Suudlemata Eeva	O. Stransky	laulumäng	3	527	267.90
Pal-tänava poisid	F. Molnar	noors.-näid	4	1444	179.85
Jõuluüllatus	P. Rummo	"	3	723	108.45
Tootsi lood	O. Luts	"	2	356	63.75
Mootor-pruut	M. Eiseman	operett	4	880	549.20
Igavene legend	A. Sepp	"	8	2621	1630.65
Bravo, Peggy	L. Ascher	"	6	885	397.25
Mariza	I. Kalman	"	11	2861	1907.65
N A R V A					
Ihnur	A. Tamm	näidend	5	1090	313.51
Päasukeste pesa	E. Zalite	"	3	614	160.95
Kraavihallid	E. Vaigur	rahvatükk	11	3057	895.72
Hooldaja	E. Bach	näidend	9	1884	486.76
Äri ja armastus	R. Montagne	"	7	1410	512.22
Neetud talu	A. Kitzberg	"	4	1018	156.05
Inimene silla all	O. Indig	"	10	2405	678.87
Sa ei pea abielu rikkuma	E. Zola	"	6	979	273.06
Tagahoovis	O. Luts	"	5	1148	343.76
Printsess Ola-La	J. Gilbert	operett	3	948	229.25
Metsaülema tütar	G. Jarno	"	11	3391	1288.51
Tsarevitš	F. Lehar	"	12	3555	1473.21
Kornevilli kellad	R. Plankette	"	8	2595	1296.11
Havaii lill	P. Abraham	"	10	3268	1475.21
Arm lumes	J. Snaga	"	7	1468	690.77
E N D L A					
Inimene silla all	O. Indig	näidend	4	846	443.—
Kraavihallid	E. Vaigur	rahvat.	13	4694	1440.55
Faun	E. Knoblauch	komööd.	4	886	218.95
Mees merelt	A. Mälk	näidend	8	2715	680.95
Pal-tänava poisid	A. Särev — F. Molnar	dramatis.	4	1491	209.35
Prints Herbert	A. Kitzberg	lastet.	2	440	86.55
Tagahoovis	A. Särev — O. Luts	dramatis.	13	3306	1309.65
Prl. dr. Szabo	L. Fodor	naljam.	4	885	302.30
Platon Krečet	A. Korneiçuk	näidend	5	1602	493.15
Tasuja	A. Trilljäv — E. Bornhöhe	dramatis.	4	1809	466.65
Navarra Henrik	V. Devere	näidend	4	912	368.—
Juudit	A. H. Tammsaare	"	1	312	187.20
Traviata	G. Verdi	oper	6	1554	1177.55
Havaii lill	P. Abraham	operett	1	517	528.75
Kõrvelaul	S. Romberg	"	3	1135	942.90

TEATER

Teose nimetus	Autor	Liik	Mängitud kordi	Publiku üldarv	Kassa
Mustlase armastus	F. Lehar	operett	6	2224	1626.—
Võidulaul	S. Romberg	"	4	1360	964.55
Vanaaasta revüü	* * *	sega	1	403	245.50
Segaeskevaga õht.	* * *	"	2	494	134.60

K A N N E L

Tagahoovis	O. Luts—A. Särev	dramatiseer.	4	595	300 75
Moutmartre'i kannike	I. Kalman	operett	1	297	196.50
Mees merelt	A. Mälk	näidend	4	1065	288.55
Viktooria ja ta husaar	P. Abraham	operett	1	455	293 75
Kraavihallid	Enn Vaigur	rahvatükk	5	870	331.20
Mässu vaim	Arno Raag	näidend	3	616	127.15
Inimene silla all	Otto Indig	"	4	989	279.75
Mustlase armastus	J. Strauss	operett	4	1439	588.60
Suudlemata Eva	H. Knopf	"	2	507	164 50
Vaikne nurgake	O. Luts—A. Särev	dramatiseer.	4	732	143 85
Mikumärdi	H. Raudsepp	komöödia	2	690	221.50
Maksumaksjate kool	L. Verneuil ja G. Berr	näidend	4	865	231.70
Tsarevitš	F. Lehar	operett	4	1548	683.—
Trilbi	G. Ge	näidend	3	696	161.30
Hooldaja	F. Arnold ja E. Bach	komöödia	5	1134	354.90

K U R E S S A A R E

Elav kapital	A. Adson	rahvatükk	2	214	147.50
Mees merelt	A. Mälk	näidend	5	790	322.40
Marion	V. Bromme	operett	4	606	447.25
Olen ma sattund haaremi	Agapetus	komöödia	3	236	128.80
Hüipknukkude meister	V. Baum	lastenäidend	3	581	183.20
Armsam kõigist kodutalu	Dietrich	operett	7	996	500.75
Võlur	Edg. Wallace	näidend	3	261	124.35
Randvee ja Mäe	A. Rahula	rahvatükk	3	346	179.05
Mustlase kirg	Lehar	operett	3	505	316.45
Eeskujulik abielumees	A. Hopwood	komöödia	3	407	259.20
Hurraa, Toonekurg tuleb	A. Sturm	lustmäng	4	345	186.35

Toimetuselt ja sisu loetelu vaata lhk. 276.

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keeldud.

Lavakunsti ja -kirjanduse ajakiri „TEATER“ — III aastakäik
 TOIMETUS: O. Aloe, L. Kalmet, H. Kompus, V. Mettus, P. Põldroos, L. Soonberg
 VÄLJAANDJA: Eesti Näitlejate Liit ● VASTUTAV TOIMETAJA: Ed. Reining
 Ilmub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august ● Üksiknumber 25 senti
 Toimetuse aadress: Tallinn, postkast 357 ● Aastakäik Kr. 2.—, välismaale kr. 3.—
 Tellimisi võtavad vastu kõik postilasutused (arve nr. 434) ja teatrite bürood.

Ilmunud 24. oktoobril 1936.

„OVO“

PÕLLUMAJANDUSLIK EKSPORTÜHISUS

ASUT. 1924. A.

Kontor: Tallinn, S. Karja tänav 18d, telefon 445-71, 447-53

Ostab piiramata arvul **kanamune** ja **nahku**, maksab kõrgeimat päevahinda. Vastuvõtmiskohad igas maakonnalinnas ja aleveis

Keskladu: Tallinn, Estonia puiestee 13, telefon 307-25

Käsmu Laevaomanikud

*Telefonid: 450-82
450-56*

Tallinn

Vabaduse plats 10-11

EESTI A-S.
JOHN NURMINEN
TALLINN

VÄIKE KARJA 12, TELEF. 445-95

SPEDITSIOON & TOLLITALITUS
INKASSO & KINNITAMISED

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Viimased moeuudised
alati saadaval

K.-m. Tallinna Tekstiil

V. Karja tän. 1

ETA

VIIMANE UUDIS!

DUNLOP RUBBER Co. vabriku

SEEMISRIIE

vihmamantlite, kübarate, köitetööde ja igasuguste iluesemete valmistamiseks igas värvis

Müük suurel arvul.

Ainuesindaja

PÕHJA KAUBANDUS-AGENTUUR, S. Tartu m. 4, tel. 302-62

Reserveeritud

A/s. „SAVI“

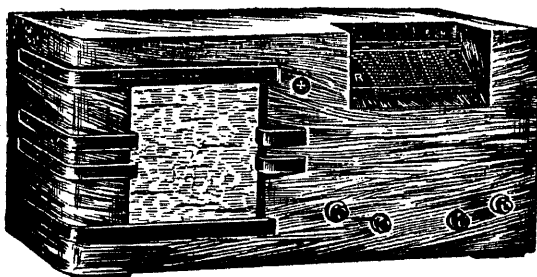
PÄRNU MNT. 31. TEL. 459-88

AHJU, PLIIDI JA
KAMINATARBED

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Maailma täis muusikat avab Telle iga

RET RAADIO

Need on hooaja väljapaistvaimaid ja nõutavaimaid uudis-aparaate. Aastane vastutus. Müük järelmaksuga kuni 12 kuud. Demonstreerimine ostukohustusega.

Proovige ja võrrelge ning Te veendute **RET** raadiovastuvõtjate headuses ja suhtelises odavuses.

RAADIO-KOOPERATIIV

TALLINN, S. Karja 9; TARTU, Võidu 11; PÄRNU, Kalevi 40
RAKVERE, Tallinna tänn. 25; VILJANDI, Lossi 31.

uudisaparaat

TAARA, hind Kr. 325.—. Ekstraklassi kuuluv vahelduva voolu super. Võimeilt suur, vormilt täiuslik. Sellast aparaati on nauding kuulata.

UKU, hind Kr. 225.—. Võimas, selektiivne, kaunis, ilusa häälega vahelduva voolu super.

AHTO, hind Kr. 140.—. 3+1 lambiline 3 võnkeringiga otsevastuvõtja. Kogult väike, võimeilt suur.

TAHTIS UUDIS!

Shampoo-seep
VIKO

on ideaalne peapesuvahend, ei tehta juukseid määrivat „lubjaseepi“ nagu harilikud seebid ja shampoopulbrid ●

Juukset omavad pärast pesemist ilusa loomuliku värvi ja läike ● Tarvitamiseks ökonoomsem kui kõik teised vahendid ●

Hina 35 senti

Tähelepanuks:

püsiva soengu hoidmiseks soovitame

Termol
juuksekreemi

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

TELEFON 465-07

**EESTIMAA ÕLIKONSORTSIUM
SILLAMÄE**

**B
A
L
T
O
L
I
N**

**KÜTTEÕLI
IMBUTUSÕLI
«KODUMAA**

ESIMENE BENSINITEHAS EESTIS

BEN SIIN»

**BITUUMEN
MOOTORPETROL**

**B
A
L
T
O
L
I
N**

**ESTLÄNSKA
OLJESKIFFERKONSORTIET**

KONTOR: TALLINN, V. KARJA 1

B. SABSAY & KO.

S. KARJA 16. TALLINN

Auto-osakond. Telefon 435-72

SÕIDUAUTOD:

„GRAHAM PAIGE“ U. S. A.

„WOLSELEY“ Ingllis

MOOTORRATTAD: „O. K. SUPREME“

VEOAUTOD JA OMNIBUSED — bensiini- ja naftamootoritega

„VOLVO“ Rootsi

„DIAMOND“ U. S. A.

Tehnika-osakond. Telefon 465-00.

Masinarihmad ja mitmesugused tööstustarbed.

Keemiaosakond. Tel. 437-78.

Mitmesugused kemikaalid: tehnilised ja puhtad. Park-
ekstraktid. Aniliinvärvid mitmes. tööstustele. Maalrivärvid.
Mitmesugused õlid jne. jne.

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhiseuse trükikoda, Pikk t. 2. 1936.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR